

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS**

**ERIKA PAŠKAUSKAITĖ
EDUKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ VALDYMO
MAGISTRANTŪROS NUOLATINĖS STUDIJOS**

**DĖSTYTOJŲ PATIRTYS DIEGIANT NUOTOLINES
STUDIJAS AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: *prof. dr. Valdonė Indrašienė*

Vilnius, 2016

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016-12-08

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Edukologijos ir socialinio darbo instituto nuolatinų magistratūros studijų studentė, **Erika Paškauskaitė**, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas: „**Dėstytojų patirtys diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.**“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)

TURINYS

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS	4
ĮVADAS.....	5
1. STUDIJŲ AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE YPATUMAI.....	8
1.1. Aukštojo mokslo samprata	8
1.2. Studijų formos ir būdai.....	12
1.3. Studijų proceso organizavimas.....	18
1.3.1. Reikalavimai aukštojo mokslo studijų procesui	18
1.3.2. Dėstytojo pasirengimas organizuoti studijų procesą	19
1.3.3. Studijų procese taikomų metodų analizė.....	26
2. NUOTOLINIŲ STUDIJŲ ORGANIZAVIMO BŪDAS.....	30
2.1. Nuotolinių studijų organizavimo modeliai.....	30
2.2. Nuotolinių studijų organizavimo patirtis Lietuvoje ir užsienyje	33
2.3. Nuotolinių studijų kokybės vertinimas.....	35
DALINĖS TEORINĖS ANALIZĖS IŠVADOS	38
3. TYRIMO METODOLOGIJA	40
3.1. Tyrimo organizavimas.....	40
3.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	44
3.2.1. Dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas.....	44
3.2.2. Nuotolinių studijų diegimo studijų procese vertinimas.....	47
DALINĖS EMPIRINĖS DALIES IŠVADOS	57
IŠVADOS	59
REKOMENDACIJOS	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	61
SANTRAUKA.....	69
SUMMARY	70
PRIEDAI	71

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Aukštoji mokykla — mokslo, mokymo ir auklėjimo įstaiga, kurioje rengiami aukštos kvalifikacijos įvairių sričių specialistai ir mokslo darbuotojai (Jovaiša, 2007).

Aukštasis mokslas — studijos aukštojoje mokykloje, kurių paskirtis — padėti asmeniui įgyti aukštąjį išsilavinimą bei atitinkamą kvalifikaciją ir pasirengti aktyviai profesinei, visuomeninei ir kultūrinei veiklai (Jovaiša, 2007).

Dėstytojas — asmuo, ugdantis ir mokantis studentus ir klausytojus aukštojoje mokykloje (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 54 - 2140).

Moodle — atviro kodo virtuali mokymosi aplinka suprojektuota padėti pedagogams organizuoti mokymosi kursus tinkle (Kyburienė ir Juodeika, 2015).

Nuotolinės studijos — tai studijos, organizuojamos informacinių komunikacinių technologijų (IKT) pagalba, kai besimokantysis registruojamas į studijų dalykus, pritaikytus ir atestuotus nuotolinėms studijoms (Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus įsakymas „Dėl nuotolinių studijų organizavimo tvarkos“, 2012).

Studijos — asmens, įgijusio ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, mokymasis aukštojoje mokykloje pagal tam tikrą studijų programą arba rengiant disertaciją (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 54 - 2140).

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Aukštasis mokslas — laikomas visuomenės vertybe ir svarbiausia kiekvienos šalies mokslo, kultūros, mokymo, socialinės ir ekonominės plėtros dalimi, o kylantis gyvenimo lygis, ekonomikos plėtra tiesiogiai priklauso nuo žinių kūrimo, ir tinkamo jų naudojimo, lavinant visuomenę (Keciorytė, 2008).

Dokumentų analizė (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios*, Nr. XI-242, 2009; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, , Nr. 38-1804, 2011) parodė, kad aukštojo mokslo paskirtis — pagalba asmeniui, siekiant įgyti šiuolaikinį pažinimo ir technologijų lygį ir ūkio poreikius atitinkančią aukštojo mokslo kvalifikaciją, taip pat pasirengti aktyviai profesinei, visuomeninei ir kultūrinei veiklai, tenkinant prigimtinį pažinimo troškimą. Skatinti tiesos ir objektyvių žinių paiešką, remiantis moksliniais tyrimais, racionalumą bei studentų kritinio mąstymo sugebėjimų ugdymą, visuomenės intelektualinės kultūros plėtojimą, dalyvavimą tarptautinėse bendradarbiavimo programose. Dera pažymėti, kad aukštojo mokslo studijos yra suprantamos kaip visuotinės ir yra teikiamos asmenims, įstojusiems į aukštąją mokyklą ir gebantiems savarankiškai studijuoti.

Šiuo metu visos pasaulio šalys, tarp jų ir Lietuva, turi išvystytas nuoseklaus švietimo sistemas, nuo ikimokyklinio ugdymo iki aukštojo lavinimo, suteikiančias galimybes mokytis visą gyvenimą. Kaip rodo žmogiškųjų aukštojo mokslo išteklių apžvalga, Lietuva yra viena pirmųjų pagal studijuojančiųjų ir aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičių visoje Europoje (Paliukaitė, Mačiukaitė-Žvinienė, Sekonaitė, Šaukeckienė, Jakštys, Umbrasaitė, Aleksandravičiūtė, 2013).

Stengiamasi padidinti aukštojo mokslo prieinamumą ir aukštąjį mokslą įgijusių asmenų skaičių (Strategija „Europa 2020“, 2010; Valstybinė švietimo strategija 2013-2022 metų strategija, 2013). Siekiama geresnių rezultatų Europos aukštojo mokslo įstaigose — didelis dėmesys skiriamas mokymo kokybei ir stengiamasi maksimalizuoti aukštojo mokslo indėlį. Tuo tikslu, aukštąjį mokslą siekiama modernizuoti ir didinti užimtumo lygį. Siekiant geresnių rezultatų Europos aukštojo mokslo įstaigose sudaroma galimybė studijuoti nuotoliniu būdu — taip stiprinant ir skatinant studentų ir stažuotojų judumą, modernizuojant darbo rinkas. Didinamas jaunimo užimtumo lygis ir suteikiama galimybė keisti profesiją, kelti kvalifikaciją ir taip prisitaikyti prie kintančių darbo rinkos poreikių bei mažinti nedarbą.

Temos iširtumas. Nuotolinių studijų organizavimas tirtas informacinių komunikacinių technologijų taikymo studijų procese aspektu (Teresevičienė, Rutkauskienė, Volungevičienė, Zuzevičiūtė, Rutkienė ir Targamadžė, 2008; Volungevičienė, 2009; Volungevičienė, Teresevičienė ir Laužackas, 2009; Mickus ir Vidžiūnas, 2009; Miščenko, 2014; Abromavičienės, Teresevičienės ir Volungevičienės, 2014).

Kadangi tobulėjant informacinėms komunikacinėms technologijoms nuotolinių studijų būdas tampa vis labiau populiarus ir IKT taikymas mokymosi procese tampa neišvengiamu. IKT taikymas studijų procese suteikia studijų procesui lankstumą ir pagerina galimybes prisitaikyti ir įsitvirtinti permainingoje ir nuolat reikalavimus keliančioje darbo rinkoje (Čiarnienė, Vienažindienė ir Kumpikaitė, 2012; Bulajeva, 2013).

Užsienio autoriai (Liu ir Yen, 2014; Gaskell ir Mills, 2014) nagrinėjo veiksnius, turinčius įtakos nuotolinių studijų procesui. Atlikti tyrimai parodė, kad įtaką studijų procesui ir jo efektyvumui turi mokymo kokybė ir jos užtikrinimas, studijų prieinamumas, dėstytojų ir studentų požiūris

Didelis dėmesys skiriamas nuotolinių studijų kokybės problemai ir studijų proceso gerinimui (Laužackas, 2006; Targamadžė ir Petrauskaitė, 2008; Parker, 2008; Volungevičienė ir Teresevičienė, 2008; Zawacki-Richter, 2009; Abromavičienė, Teresevičienė ir Volungevičienė, 2013). Norint pasiekti aukštų rezultatų, privalu studijų kokybę užtikrinti visuose studijų rengimo ir įgyvendinimo etapuose, kuriuos apima studijų organizavimo procesas, nuotolinių studijų programų rengimas ir administravimas, paramos teikimas studentams ir dėstytojams.

Mokslinė problema. Nepakankamas nuotolinių studijų prieinamumo aspektas, studijų aplinkų efektyvumo didinimo problema. Problema sprendžiama diegiant IKT studijų procese, tačiau nėra skiriamas pakankamas dėmesys tokių priemonių efektyvumo įvertinimui ir šias priemones naudojantiems modeliams analizuoti (Žvirdauskas, 2008; Mickus ir Vidžiūnas, 2009). D. Žvirdausko atliktas tyrimas (2008) parodė, kad pagrindiniai nuotolinių studijų barjerai ir trūkumai — institucinis nenoras bendradarbiauti tarp atskirų institucijų, kokybiškos mokymosi medžiagos rengimo problema, dėstytojų informacinės komunikacinės kompetencijos stoka. Šiuo požiūriu, plačiau analizuotas studentų požiūris į nuotolines studijas (Giedrimienė ir Donielienė, 2010; Sajienė ir Tamulienė, 2012; Tamulienė, 2014; Kyburienė ir Juodeika, 2015), tačiau mažai (Butrimė, Zuzevičiūtė ir Jarmakovienė, 2009; Tolutienė, Andriekienė ir Stankus, 2016) tyrinėtas dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas. Tai suponuoja tyrimo problemą, kuri tikslinama šiais **probleminiais klausimais** — ką dėstytojai

patiria diegdami nuotolines studijas? Kaip vertina nuotolinių studijų diegimą aukštojoje mokykloje? Kokias mato galimybes pagerinti nuotolinių studijų prieinamumą ir kokybę?

Tyrimo objektas — dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Tikslas — atskleisti dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti studijų aukštojoje mokykloje ypatumus;
2. Teoriškai pagrįsti nuotolinių studijų organizavimo būdą;
3. Atskleisti dėstytojų patirtį diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Rengiant magistro baigiamąjį darbą naudoti teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Teoriniai tyrimo metodai: mokslinės literatūros, dokumentų analizė, metaanalizės metodas ir apibendrinimas. Tyrimo tikslui pasiekti atliktas kokybinis tyrimas. Tyrimo duomenys rinkti pusiau struktūruotu interviu, duomenys analizuoti naratyvų analizės metodu.

1. STUDIJŲ AUKŠTOJOJE MOKYKLOJE YPATUMAI

1.1. Aukštojo mokslo samprata

Lietuvoje aukštojo mokslo atsiradimas yra siejamas su pirmojo Vilniaus universiteto įsteigimu 1579 metais. Vilniaus universitetas ilgą laiką buvo vienintelė aukštojo mokslo įstaiga Lietuvoje, o jo istorija atspindi visus šalies politinio gyvenimo tarpsnius.

Šiame skyrelyje aptariama aukštojo mokslo, kuris laikomas aukščiausiu ir sudėtingiausiu švietimo sistemos lygmeniu, samprata Lietuvoje. Aukštasis mokslas laikomas visuomenės vertybe ir svarbiausia kiekvienos šalies mokslo, kultūros, mokymo, socialinės ir ekonominės plėtros dalimi. Pažymima (Keciorytė, 2008), kad kylantis gyvenimo lygis, ekonomikos plėtra tiesiogiai priklauso nuo žinių kūrimo ir tinkamo jų naudojimo lavinant visuomenę.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (*Valstybės žinios*, 2011, Nr. 38-1804) — skatinti tiesos ir objektyvių žinių paiešką, remiantis moksliniais tyrimais, racionalumą bei studentų kritinio mąstymo sugebėjimų ugdymą, visuomenės intelektualinės kultūros plėtojimą, dalyvavimą tarptautinėse bendradarbiavimo programose. Švietimo įstatymas (*Valstybės žinios*, 2011, Nr. 38-1804) aukštojo mokslo paskirtį apibrėžia kaip pagalbą asmeniui, siekiant įgyti šiuolaikinį pažinimo ir technologijų lygį ir ūkio poreikius atitinkančią aukštojo mokslo kvalifikaciją, taip pat pasirengti aktyviai profesinei, visuomeninei ir kultūrinei veiklai. Įstatyme pažymima, kad aukštojo mokslo studijos suprantamos kaip visuotinės ir yra teikiamos asmenims, įstojusiems į aukštąją mokyklą ir gebantiems savarankiškai studijuoti. Kitame dokumente — Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) pažymima, kad aukštųjų mokyklų paskirtis — suteikti asmenims galimybę įgyti aukštąjį išsilavinimą, mokslinius bendrosios ir profesinės kultūros pagrindus, įgalinančius kūrybiškai, profesionaliai dirbti įvairiose ūkinės ir kultūrinės veiklos srityse. Taigi, analizuotuose dokumentuose aukštojo mokslo paskirtis siejama su galimybių asmeniui suteikimu, pagalba ir skatinimu įgyti išsilavinimą, mokslinius bendrosios ir profesinės kultūros pagrindus, įgalinančius pasirengti visavertiškam savarankiškam gyvenimui. Tad aukštojo mokslo pagrindinis tikslas — atliepti vis kintančius visuomenės poreikius, prisitaikyti prie aukštojo mokslo vykstančios pažangos, įvedant lengvai suprantamų ir

palyginamų laipsnių sistemą, aiškią kreditų sistemą bei šalinant kliūtis studentų mobilumui ir t.t.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir ėmus reformuoti šalies aukštojo mokslo sistemą, Lietuvai atsivėrė naujos socialinės, kultūrinės, ekonominės ir politinės raidos perspektyvos. Siekta atkurti mokslo ir studijų vienovę, įteisinti ir įtvirtinti aukštųjų mokyklų mokslinių tyrimų ir studijų autonomiją, įteisinti jų savivaldą, suderinti studijų programų, teikiamų laipsnių bei kvalifikacijų sistemą su Vakarų šalių sistemomis sukurti ekonominių ir mokslo sistemos funkcionavimo ir studijų sistemos reguliavimo priemonių įvairovę (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992; Lietuvos aukštasis mokslas, 1999).

Aukštojo mokslo reformos vyksmą paskatino — 1997 metais pasirašyta Lietuvos ratifikuota Europos Tarybos ir UNESCO kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo Europos regiono konvencija (Lietuvos aukštasis mokslas, 1999). Konvencijoje pažymima, kad aukštasis mokslas yra išskirtinis kultūrinis ir mokslinis turtas individui ir visuomenei ir kiekvienas žmogus turi teisę įgyti išsilavinimą. Pažymima, kad aukštasis mokslas — svarbus siekiant taikos, savitarpio supratimo, tolerancijos ir kuriant tarpusavio pasitikėjimą tarp valstybių ir tautų. Pasirašydama šią konvenciją, Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys įsipareigojo laikytis konvencijoje reglamentuojamų diplomų ir kvalifikacijų pripažinimo principų ir procedūrų.

Dar vienas veiksnys paskatinęs reformas aukštojo mokslo srityje — 1999 m. birželio 19 dieną pasirašyta Bolonijos deklaracija dėl „Europos aukštojo mokslo erdvės“ nuostatų. Deklaracijoje ypatingas dėmesys, plėtojant kultūrinės dimensijas, skirtas universitetams, kurių uždavinys yra kurti bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę, prisitaikančią prie visuomenės poreikių, reikalavimų ir aukštojo mokslo pažangos. Bolonijos deklaracijoje (1999) siekiant sukurti bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę ir supažindinti pasaulį su Europos aukštojo mokslo sistema raginama įgyvendinti šiuos tikslus: sukurti aiškių ir lengvai palyginamų laipsnių sistemą, dviejų ciklų (ikidiplominių ir podiplominių studijų) sistemą, studijų kreditų sistemą, skatinti tarptautinį bendradarbiavimą kokybės užtikrinimo srityje, remti akademinės bendruomenės mobilumą ir siekti geresnių socialinių sąlygų.

Aukštojo mokslo reformos poreikį suponavo 2000 m. patvirtinta Lisabonos strategija, kurioje užsibrėžtas siekis paversti Europos Sąjungą konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grįsta ekonomika su išaugusiu užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda (Lisabonos strategija, 2000). Lisabonos strategijoje (2000) pažymima, kad Europos aukštojo mokslo sistema turi prisitaikyti prie visuomenės poreikių, sudarant mokymo ir mokymosi galimybes, pritaikytas tikslinėms grupėms: jaunimui, bedarbiams, dirbantiesiems ir taip didinant

užimtumą ir padidinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, skatinant studentų, dėstytojų ir mokslo darbuotojų judumą. Tuo tikslu formuojant nacionalinę švietimo politiką, įstatymus ir pagrindines švietimo ir mokslo vystymo strategijas, siekiama padidinti investicijas į žmogiškuosius išteklius.

Tad siekiant atliepti visuomenės poreikius, įvykdyta aukštojo mokslo reforma, kurios tikslas yra modernizuoti mokslo ir studijų sistemą, gerinti studijų kokybę, keičiant švietimo sektoriaus finansavimo principą, mokslo ir studijų institucijų statusą ir valdymą. Visa tai įgalino Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (Nr. XI-242, 2009). Įstatymo pagrindinis tikslas — užtikrinti šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą, būti kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio visaverčio gyvenimo atrama ir paskata ir tenkinti prigimtinių pažinimo troškimą. Dokumente taip pat pažymima, kad siekiama užtikrinti mokslo ir studijų kokybę, piliečių lygias teises įgyti aukštąjį išsilavinimą, skatinti siekti mokslinio, kūrybinio tobulėjimo, taip pat vienas iš tikslų — rūpintis mokslo ir studijų atitiktimi visuomenės ir ūkio poreikiams tenkinti, remti atvirumą ir integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvę.

Priėmus Lietuvos Respublikos Aukštojo mokslo įstatymą (VIII-1586, 2000) įsigaliojo binarinė aukštojo mokslo sistema. Lietuvoje aukštojo mokslo sistemoje be universitetinių studijų — atsirado ir neuniversitetinės — koleginės studijos. Įsteigtos neuniversitetinės institucijos pagerino aukštojo mokslo prieinamumą. Universitetai orientuoti į akademinį ir profesinių studijų programas. Koleginės studijos — į profesinių studijų programas, konkrečią praktinio ar technologinio pobūdžio profesiją, yra vertinamos kaip pasiruošimas prieš studijuojant universitete.

Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo ir mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatyme (2005) apibrėžiama, jog yra dviejų tipų aukštosios mokyklos: valstybinė ir nevalstybinė. Įstatyme valstybinė aukštoji mokykla apibūdinta kaip viešasis juridinis asmuo, veikiantis kaip biudžetinė įstaiga arba viešoji įstaiga, turinti Lietuvos Respublikos konstitucijoje ir įstatymų nustatytą specialų statusą. O nevalstybinė aukštoji mokykla — viešasis arba privatus asmuo, kurio teisinę veiklos formą pasirenka pats steigėjas (5str., 9 d.). Suteikiant visuomenei pasirinkimo teisę, kur įgyti aukštąjį išsilavinimą ir siekiant sukurti konkurencingą ir dinamišką ekonomiką, kuri augtų žinių pagrindu, švietimo sistemai keliami reikalavimai, kurie atlieptų vis augančius žmonių poreikius tobulėti visą gyvenimą.

Dokumentų analizė (Strategija „Europa 2020“, 2010; Valstybinė Švietimo strategija 2013-2022 metų strategija, 2013) rodo, kad siekiant sustiprinti Europos Sąjungos ekonomiką po krizės, stengiamasi padidinti aukštojo mokslo prieinamumą ir aukštąjį mokslą įgijusių

asmenų skaičių. Aukštojo mokslo prieinamumas Lietuvoje yra pakankamai geras: kaip teigiama Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje (2013) nuo 2010 metų Lietuva patenka į Europos Sąjungos dešimtuką pagal aukštojo išsilavinimo lygį amžiaus grupėje nuo 30 iki 34 metų. Tačiau Strategijoje „Europa 2020“ (2010) užsibrėžtas tikslas — užtikrinti, jog ne mažiau kaip 40 proc. 30–34 metų asmenų įgytų aukštąjį išsilavinimą.

Europos Komisijos komunikate „2020 m. Europa: Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (2010) išskirtas prioritetas — žiniomis ir inovacijomis grįsto ūkio vystymas. Šio prioriteto įgyvendinimui svarbus geresnių rezultatų siekimas Europos aukštojo mokslo įstaigose, jų tarptautinį patrauklumo stiprinimas, skatinant studentų ir stažuotojų judumą, ir modernizuojant darbo rinkas — didinant jaunimo užimtumo lygį, suteikiant galimybę prireikus keisti profesiją, kelti kvalifikaciją ir taip mažinti nedarbą. Siekiant geresnių rezultatų Europos aukštojo mokslo įstaigose didelis dėmesys skiriamas mokymo kokybei ir stengiamasi maksimalizuoti aukštojo mokslo indėlį. Tuo tikslu, reformos dėmesio centre — aukštojo mokslo modernizavimas ir užimtumo skatinimas. „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkėje“, kuri yra numatyta Strategijoje „Europa 2020“ (2010), kad didinant darbo aktyvumą, ir didinant darbo rinkos pasiūlą, suteikti asmenims daugiau galimybių tobulinti turimus įgūdžius visą gyvenimą.

Valstybinėje Švietimo 2013-2022 metų strategijoje (2013) numatoma Lietuvos švietimą paversti tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos, o taip pat ir pasaulio ateitį.

Aukštojo mokslo sampratą analizuoja Lietuvos (Tinfavičienė, 2007; Keciorytė, 2008) ir užsienio mokslininkai (Garrison ir Vaughan, 2008; Altbach, Reisberg ir Rumbley, 2009; Newman, Couturier ir Scurry, 2010).

Užsienio literatūroje (Garrison ir Vaughan, 2008; Altbach ir kt., 2009; Newman ir kt. 2010) aukštasis mokslas apibūdinamas kaip viena iš socialinių institucijų, kurios veikloje dalyvaujančius žmones vienija — bendri tikslai/planai ir sistemiška veiklos struktūra. F. Newman ir kt. (2010) aukštąjį mokslą sutapatina su „žinių šaltiniu“. Žinios aukštąjį mokslą ir visuomenę susieja ir išryškina abiejų priklausomybę.

V. Keciorytė (2008) aukštąjį mokslą apibrėžia kaip „visuomenės prioritetą“, todėl būtina užtikrinti studijų kokybę ir universitetinių studijų esmę (Tinfavičienė, 2007). S. Pilkienė ir L. Sajienė (2009) cituodamos R. Laužacką (2005) atkreipė dėmesį, kad aukštojo mokslo samprata apskritai nėra aiški. Pats terminas aukštasis mokslas — profesinio rengimo metodologijos požiūriu — netikslus ir nekorektiškas. Manoma, netinkamai išverstas iš kitų kalbų, kur pagrindinis dėmesys yra kreipiamas ne mokslui, o išsilavinimui. Tačiau istorinės

aplinkybės lėmė, jog Lietuvoje aukštojo mokslo samprata sutapatinta su universitetu, o jo paskirtis visais visuomenės raidos tarpsniais buvo aktuali (Pilkienė ir Sajienė, 2009).

Mokslininkų darbuose pažymima, kad aukštojo mokslo paskirtis — išugdyti išsilavinusią, turtingą žinių visuomenę, kuri keldama visuomenės intelektualinį ir kūrybinį potencialą, yra šalies mokslo, kultūros, mokymo ir socialinės bei ekonominės plėtros dalis (Kanapeckienė ir Gribniak, 2007; Keciorytė, 2008), o švietimas yra laikomas visos visuomenės kokybiško gyvenimo sąlyga, suteikianti žmogui galimybę studijuoti, vykdyti mokslinius tyrimus ar meninę kūrybą ir taip skatina žinių ir kultūros vertybių kūrimo galimybes (Purvaneckienė ir Čiužaitė, 2010).

Lietuvos švietimo dokumentuose (ŠĮ, Nr. XI-1281, 2011), Valstybinė Švietimo 2013-2022 metų strategija, 2013) ir mokslinėje literatūroje (Tinfavičienė, 2007; Kanapeckienė ir Gribniak, 2007; Keciorytė, 2008) teigiama, jog kintantys pasaulio veiklos poreikiai, rinkos ekonomika ir žinių visuomenės kūrimas lėmė, jog aukštasis mokslas tapo masiniu reiškiniu. Bolonijos deklaracija (1999) ir Lisabonos strategija (2000) turėjo lemiamos įtakos aukštojo mokslo reformų vyksmui.

Apibendrinant galima teigti, jog nepaisant vykstančių reformų — aukštojo mokslo paskirtis lieka nepakitusi. Išlieka svarbu ugdyti išsilavinusią, žinių pagrindu grįstą visuomenę, atliepiančią kintančios darbo rinkos poreikius.

1.2. Studijų formos ir būdai

Pagrindinė aukštųjų mokyklų funkcija — rengti studentus būsimai veiklai, ugdyti jų kūrybines galias, kritinį mąstymą, problemų sprendimo ir dalykinio bendravimo įgūdžius (Lietuvos aukštasis mokslas, 1999). Studijų paskirtis — suteikti asmenims galimybę ugdytis, įgyjant naujų žinių ir praktiškai jas pritaikant. Taigi, studijos suprantamos kaip galimybė asmeniui siekti intelektualinio tobulėjimo, atitikti darbo rinkos poreikius, realizuoti save profesinėje bei visuomeninėje veikloje. Tad šiuolaikinei visuomenei pereinant į žinių ir informacijos visuomenę, kintant darbdavių reikalavimams ir didėjant konkurencijai darbo rinkoje — aukštasis mokslas įgyja vis didesnę prasmę.

Vienas svarbiausių aukštojo mokslo sistemos pokytis — XX a. pradžioje įsivyravęs masinis aukštasis mokslas. Masinis aukštasis mokslas pagerino aukštojo mokslo prieinamumą

visiems socialiniams sluoksniams. Tačiau tai lėmė aukštojo mokslo kokybės smukimą, kadangi didėja studentų skaičius — materialieji, žmogiškieji, finansiniai ištekliai beveik nekito. R. Želvys (2005) ir I. Tinfavičienė (2007) nurodo masinio aukštojo mokslo neigiamą poveikį aukštojo mokslo raidai, nes nepaisant įvykusių pokyčių, daliai visuomenės susiformavo menkai pasikeitusio aukštojo mokslo įvaizdis, o dėstytojo darbas ir akademinė karjera prarado savo prestižą ir yra menkai apmokama.

Lietuvoje Valstybės mokslo ir studijų politiką formuoja Lietuvos Respublikos Seimas, o įgyvendina Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija ir kitos ministerijos, Lietuvos mokslo taryba, Valstybinis studijų fondas, Studijų kokybės vertinimo centras, akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, Vyriausybės ir Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotos institucijos ir kitos institucijos. Patariamoji institucija strateginiais aukštojo mokslo plėtros klausimais Švietimo ir mokslo ministerijai yra Aukštojo mokslo taryba, kuri sudaroma ir veikia pagal vyriausybės patvirtintus nuostatus.

Mokslo ir studijų įstatyme (Nr. XI-242, 2009) pažymima, jog Lietuvoje aukštojo mokslo studijos yra vykdomos pagal laipsnį suteikiančias ir laipsnio nesuteikiančias studijų programas. Kolegijose vykdomos laipsnį suteikiančios (profesinio bakalauro), o universitete pirmosios (bakalauro), antrosios (magistrantūros) pakopų studijos. Laipsnio nesuteikiančios studijos skirtos asmenims, siekiantiems pakelti turimą kvalifikaciją, siekiant asmeninio tobulėjimo ar darbo rinkos poreikiui — persikvalifikuoti. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarime dėl gydytojų rengimo (*Valstybės žinios*, Nr. 104-4667, 2003), gydytojų odontologų rengimo (*Valstybės žinios*, Nr. 104-4668, 2003), dėl veterinarinės medicinos rezidentūros nuostatų patvirtinimo (*Valstybės žinios*, Nr. 30-992, 2004) rezidentūra apibrėžiama kaip laipsnio nesuteikiančios studijos, kurias baigus suteikiamas gydytojo specialisto (šeimos gydytojo), gydytojo odontologo, veterinarinės medicinos praktikos rūšies (specialybės) veterinarijos gydytojo profesinė kvalifikacija. Laipsnio nesuteikiančios studijos suteikia galimybę įgyti pedagogo kvalifikaciją (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. V-54 „Dėl pedagogų reglamento patvirtinimo“ pakeitimo. *Valstybės žinios*, Nr. 58-2915, 2012). Laipsnį suteikiančias ir laipsnio nesuteikiančias studijas vadovaujantis teisės aktų nustatyta tvarka gali vykdyti universitetai ir kolegijos.

Remiantis dokumentų (Mokslo ir studijų įstatymas, Nr. XI-242, 2009; Lietuvos studijų politikos 2009–2011 m. pokyčių kompleksinė analizė; Studijų pakopų aprašas, Nr. V-2212, 2011) analize galima teigti, kad koleginės studijos yra orientuotos į profesinę veiklą.

Asmeniui pabaigusiam šias studijas yra suteikiamas profesinio bakalauro laipsnis arba profesinio bakalauro laipsnis ir kvalifikacija.

Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatyme (Nr. XI-242, 2009) nurodyta, jog universitetinės studijos yra orientuotos į teorinio pagrindo studijas, jose atliekami moksliniai tyrimai, eksperimentinė (socialinė, kultūrinė) plėtra ir/arba plėtojamas aukšto lygio profesionalusis menas. Universitetinės studijos apima visas tris studijų pakopas, t.y. bakalauro, magistrantūros ir doktorantūros studijas.

Pabaigus pirmos pakopos universitetines studijas yra suteikiamas bakalauro laipsnis ir asmeniui yra suteikiama galimybė tęsti studijas antroje studijų pakopoje ir įgyti — magistro laipsnį. Studijų pakopų apraše (Nr. V-2212, 2011) pažymima, jog antrajai studijų pakopai — priskiriamas teologijos licenciato laipsnis. Šį laipsnį įgyja asmuo, pabaigęs antrosios studijų pakopos studijų programą, tai suderinus su Katalikų Bažnyčios vadovybe. Šis teologijos licenciato magistro laipsnis atitinka Lietuvos kvalifikacijų septintąjį lygį pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą, Europos kvalifikacijų sąrangos septintąjį lygmenį pagal Rekomendacijos antrąjį priedą ir Europos aukštojo mokslo kvalifikacijų sąrangos antrosios pakopos studijas. Asmenys baigę antrosios pakopos studijas įgyja galimybę tęsti studijas doktorantūroje.

Studijų pakopų apraše (Nr. V-2212, 2011) pažymėta, kad doktorantūros studijas gali organizuoti tik universitetai ir universitetai kartu su mokslinių tyrimų institutais. Pabaigus šias studijas yra suteikiamas — mokslo (meno) daktaro laipsnis.

Taigi, suformuota tripakopė švietimo sistema, kurioje asmuo gali įgyti profesinį bakalauro laipsnį arba profesinį bakalauro laipsnį ir kvalifikaciją, bakalauro laipsnį, magistro, teologijos licenciato magistro laipsnį, mokslo (meno) daktaro laipsnį, leidžia palyginti aukštąsias mokyklas šalies viduje bei kitose šalyse, taip skatinant studentų judumą šalies ir tarptautiniu mastu. Lietuvoje asmenys, siekiantys įgyti aukštąjį išsilavinimą turi galimybę rinktis, kokia studijų forma jie nori studijuoti.

Mokslo ir studijų įstatymas (Nr. XI-242, 2009) Lietuvoje pagal intensyvumą išskiria dvi studijų formas: nuolatinės ir iššėtinės. Nuolatinės studijos yra laikomos pagrindine studijų forma ir yra organizuojamos pagal visų pakopų laipsnį suteikiančias ir laipsnio nesuteikiančias studijų programas, nebent teisės aktuose yra numatyta kitaip. Tuo tarpu iššėtinės studijos, tai studijų forma, kurių trukmė neturi būti daugiau kaip pusantrą karto ilgesnė už studijų nuolatinę formą trukmę, tačiau yra derinama atsižvelgiant į asmens galimybes derinti studijas su kitu studentų užimtumu (pvz. darbovietėse, atliekant šeimynines pareigas ir kt.).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme (Nr. V-501, 2010) dėl laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinime reglamentuota, jog nepriklausomai nuo pasirinktos studijų formos, nuolatinės ar iššestinės studijos, studijų programos, modulių ir atskirų dalykų apimtis nustatoma kreditais ir turi būti vienoda. Priklausomai nuo pasirinktos studijų programos — studijos gali būti įgyvendintos šiais būdais:

- Nuotolinių studijų būdu;
- Individualiųjų studijų būdu;
- Modulių studijų būdu;
- Tęstinių studijų būdu;
- Studijos po neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo;
- Papildomųjų studijų;
- Intensyviųjų studijų būdu.

Siekiant atliepti besimokančiųjų poreikius ir lūkesčius — suteikiama galimybė asmenims, siekiantiems įgyti išsilavinimą pasirinkti jiems priimtinausią studijų programą ir jos organizavimo būdą. Mykolo Romerio universiteto (toliau — MRU) studijų tvarkos nuostatuose (2008) teigiama, jog atsižvelgiant į studijų intensyvumą, individualius studijuojančiojo asmens poreikius, taip pat informacinių technologijų panaudojimą studijų procese, studijų programos ar jų dalys gali būti įgyvendinamos šiais būdais. Galimybę studijuoti **nuotoliniu būdu** apibrėžia ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas (Nr. ISAK-1026, 2009), šis studijų būdas plačiau aptariamas 2 skyriuje.

Remiantis universitetų ir kolegijų nustatyta tvarka (MRU studijų tvarkos nuostatos, 2008; Vytauto Didžiojo universiteto Studijų reguliavimas, 2012; Kauno kolegijos studijų tvarka, 2012), atsižvelgiant į specialius studentų ar jų grupių poreikius yra sudaromos galimybės dalį ar visą studijų programą išklausti greičiau arba sudarant **individualius studijų planus** ar tvarkaraščius nei yra numatyta oficialiuose studijų planuose.

Remiantis MRU studijų tvarkos nuostatomis (2008), Šiaulių universiteto studijų nuostatai (2011) — universitetinės studijos gali būti organizuojamos ciklais. Tai toks studijų **organizavimo būdas moduliais**, kai vienam studijų dalykui yra skiriama ne mažiau kaip savaitė, o vienu metu gali būti 1-2 studijų dalykai. Tačiau studijų apimtis kreditais yra griežtai apibrėžta, 30 kreditų per semestrą.

Aukštojo mokslo sistemoje, priklausomai nuo pasirinktos aukštojo mokslo įstaigos, numatoma galimybė įgyti kompetenciją, kuri yra būtina norintiems studijuoti antrojoje studijų

pakopoje, tačiau kurios asmuo neįgijo studijuodamas pirmojoje studijų pakopoje. Taip pat atsižvelgiant į visuomenės poreikius yra sudaroma galimybė studijuoti **tęstinių studijų būdu**. Šis studijų organizavimo būdas yra skirtas asmenims, siekiantiems tobulinti kvalifikaciją, persikvalifikuoti ar tiesiog plėtoti profesinius gebėjimus (MRU studijų tvarkos nuostatai, 2008; Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas, Nr. 500, 2010).

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme (Nr. V-2319, 2010) dėl **neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo** aukštosiose mokyklose rekomendacijų patvirtinimo ir MRU studijų tvarkos nuostatuose (2008) numatyta priimti studijuoti asmenis, įgijusius kompetencijas neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje. Tačiau asmenys privalo praeiti universiteto nustatytą neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo procedūrą, kuri yra numatyta švietimo ir mokslo ministro įsakyme (Nr. V-2319, 2010). Asmuo, praėjęs šią procedūrą — įgyja teisę įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją.

Remiantis Vilniaus universiteto studijų nuostatomis (2012), ISM vadybos ir ekonomikos universiteto išlyginamųjų studijų ir papildomų studijų tvarka (2012) ir MRU studijų tvarkos nuostatomis (2009) **papildomosios studijos** suteikia galimybę asmenims įgyti reikiamą kompetenciją, norint tęsti studijas magistrantūroje. Taigi, jos yra skirtos asmenims, baigusiems kitos krypties universitetines studijas arba kolegines studijas ir atitinkamai turintiems bakalauro arba profesinio bakalauro laipsnį. Papildomosios studijos apima pirmosios pakopos studijų dalykus, kurių nėra studijavęs asmuo, ketinantis stoti į antrosios pakopos studijų programas. Jų tikslas — papildyti jau įgytą išsilavinimą, suteikti žinias ir išugdyti gebėjimus būtinus, norint tęsti studijas antrojoje studijų pakopoje (Vilniaus universiteto studijų nuostatos, 2012). Baigus papildomasias studijas yra išduodamas universiteto nustatytos formos pažymėjimas.

Esant specialiems studentų/klausytojų ar jų grupių poreikiams sudaroma galimybė dalį ar visą studijų programą išklausti greičiau — intensyviųjų studijų būdu (MRU studijų tvarka, 2009; Šiaulių universiteto nuostatai, 2009). Vytauto Didžiojo universiteto Studijų reguliavimo (2012) intensyviomis studijomis yra laikomos studijos, kai studijų dalykas yra intensyviai studijuojamas kiekvieną dieną ir baigiamas per kelias savaites (priklausomai nuo studijų kredito skaičiaus). Už intensyvių studijų dalyką numatyta vienintelė atsiskaitymo forma — egzaminas, kuris organizuojamas pasibaigus intensyvių studijų kursui.

Apibendrinant galima teigti jog Lietuvos valstybei integruojantis į sparčiai kintančią šiuolaikinę pasaulio bendriją, svarbu mokymą orientuoti ne tik į žinių perteikimą, bet ir į praktinių įgūdžių bei gebėjimų formavimą. Išnagrinėjus aukštąjį mokslą reglamentuojančius

dokumentus matoma, kad Lietuvoje yra organizuojamos vienos pakopos koleginės studijos ir trijų pakopų universitetinės studijos. Vyrauja dvi studijų formos: nuolatinės ir iššestinės. Studijos gali būti organizuojamos šiais studijų būdais: intensyvių studijų, individualių, modulinų, tęstinių, papildomų, taip pat studijos po neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo, bei nuotolinių studijų būdais.

1.3. Studijų proceso organizavimas

1.3.1. Reikalavimai aukštojo mokslo studijų procesui

Didėjant nedarbui ir spartėjant emigracijai, aukštojo mokslo studijų procesui yra keliami vis nauji reikalavimai. Didėjantis visuomenės mobilumas didina ir pažinimo, galimybių ir prioritetų formavimo poreikius. Kadangi, žinios tampa stabilumo ir socialinės gerovės garantu ir padeda žmonėms reaguoti, prisitaikyti prie kaitos, vykstančios darbo rinkoje. Tai atskleidžiama Mokslo ir studijų įstatymo (Nr. XI-242, 2009) misijoje: *„Darni mokslo ir studijų sistema grindžia žinių visuomenės plėtotę, žiniomis grįstos ekonomikos stiprėjimą ir darnų šalies vystymąsi, dinamišką ir konkurencingą šalies ūkio gyvenimą, socialinę ir ekonominę gerovę; ugdo kūrybingą, išsilavinusią, orią, etiškai atsakingą, pilietišką, savarankišką ir verslią asmenybę, puoselėja civilizacinę Lietuvos tapatybę, palaiko, plėtoja ir kuria šalies ir pasaulio kultūros tradicijas.“*

Šiame skyrelyje remiantis Lietuvos švietimo koncepcija (1992), ŠĮ (XI-1281, 2011), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymu (*Valstybės žinios*, Nr. 38-1804, 2011), Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija (2013), Mokslo ir studijų įstatymu (Nr. XI-242, 2009) ir strategija „Europa 2020“ (2010) apžvelgiami keliami reikalavimai aukštojo mokslo ir studijų procesui.

Lietuvoje mokslo ir studijų politiką formuoja Lietuvos Respublikos Seimas, įgyvendina — Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija ir kitos ministerijos, Lietuvos mokslo taryba, Valstybinis studijų fondas, Studijų kokybės vertinimo centras, akademinės etikos procedūrų kontrolierius, Vyriausybės ir Švietimo ir mokslo ministerijos įgalios institucijos ir kitos institucijos. Studijų procesą reglamentuoja — įstatymai, vyriausybės nutarimai, švietimo ir mokslo ministro įsakymai ir valstybinio studijų fondo direktoriaus įsakymai.

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), ŠĮ (XI-1281, 2011) numatoma, jog teisę įgyti aukštąjį išsilavinimą ar kvalifikaciją turi kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, taip pat užsieniečiai, turintys leidimą nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje. O pasirašyta Bolonijos deklaracija (1999) tapo politiniu veiksniu ir postūmiu Europos šalyse pradėti permainas, kuriant bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę. Siekiant įgyvendinti šį tikslą susitarta skatinti tarptautinį bendradarbiavimą kokybės užtikrinimo srityje.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (*Valstybės žinios*, Nr. 38-1804, 2011), Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje (2013) pažymima, jog siekiant įgyvendinti užsibrėžtus švietimo tikslus — ugdymo turinys yra kuriamas, atnaujinamas ir plėtojamas atsižvelgiant į keliamus ugdymo, mokymo ir studijų tikslus tam tikrai grupei ar ugdymo įstaigai. Taip siekiant atliepti kintančios socialinės ir kultūrinės aplinkos visuomenės poreikius, įskaitant besimokančiųjų turimą patirtį, ugdymosi poreikius ir interesus.

Mokslo ir studijų įstatymas (Nr. XI-242, 2009) aukštąsias mokyklas įpareigoja užtikrinti akademinės bendruomenės narių akademinę laisvę, informuoti apie studijų ir mokslinės veiklos užtikrinimo priemones, studijų programų kokybės įvertinimo, akreditavimo rezultatus. Taip pat teikti informaciją, kuri yra reikalinga mokslo ir studijų sistemos valdymui ir stebėsenai. Aukštųjų mokyklų stebėseną yra vykdoma siekiant užtikrinti studijų kokybę ir prieinamumą, o ją vykdo Švietimo ir mokslo ministerija ir kitos įstatymais, ir kitais teisės aktais įgaliotos institucijos ir įstaigos Vyriausybės nustatyta tvarka.

Mokslo ir studijų įstatymas (Nr. XI-242, 2009) pažymi, jog studijų kokybė yra užtikrinama per mokslo ir studijų institucijų vidines kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį studijų programų vertinimą ir akreditavimą, taip pat išorinį mokslinės veiklos vertinimą ir studijų institucijų įvertinimą ir/arba akreditavimą. Nacionaliniu ir tarptautiniu mastu yra keliami vis aukštesni kokybės standartai studijų procesui, o studijos aukštosiose mokyklose yra vykdomos pagal akredituotas studijų programas (Mokslo ir studijų įstatymas, Nr. XI-242, 2009; ŠĮ, XI-1281, 2011; Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija, 2013; strategija „Europa 2020“, 2010). Studijų programų akreditacija numato ar studijų programa atitinka teisės aktų reikalavimus, teikia rekomendacijas tobulinimui.

Apibendrinant galima teigti, jog aukštojo mokslo studijų procesui keliami reikalavimai yra studijų patrauklumas, prieinamumas, konkurencingumas, kokybė ir puoselėjamos vertybės bei poreikius atitinkantis ugdymo turinys.

1.3.2. Dėstytojo pasirengimas organizuoti studijų procesą

Pasak M. Gasiūnaitės, I. Juknytės-Petreikienės (2015) akademinis personalas ir jo turimos kompetencijos yra laikomos indėliu ir sąlyga palaikančia studijų kokybės užtikrinimą.

Siekiant aptarti reikalavimus dėstytojo pasirengimui organizuoti studijų procesą, šiame skyriuje apžvelgiami dėstytojų pareigybiniai, kvalifikaciniai reikalavimai, kurie yra reikalingi, norint užtikrinti kokybišką studijų procesą. Pateikiama dokumentų analizė: Mokslo ir studijų įstatymas (Nr. XI-242, 2009), Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija (2013), Lietuvos mokslo tarybos nutarimas „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2011 m. gegužės 16 d. nutarimo nr. VII-71 „Dėl minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų aprašo patvirtinimo patikslinimo“ (2012), Vilniaus kolegijos dėstytojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašas (2010) ir MRU nutarimas „Dėl MRU kvalifikacinių dėstytojų, mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų patvirtinimo“ (2014).

Mokslo ir studijų įstatyme (Nr. XI-242, 2009) dėstytojas yra apibūdinamas kaip asmuo, ugdantis ir mokantis studentus, ir klausytojus aukštojoje mokykloje. Įstatyme išskiriamos šios dėstytojų pareigybės: profesorius, docentas, lektorius, asistentas. Remdamasi Mokslo ir studijų įstatymu (Nr. XI-242, 2009) aukštoji mokykla reglamentuoja minimalius dėstytojų pareigybių reikalavimus, kuriuos reikia atlikti ir kurie yra vertinami atestacijos metu. Profesinės veiklos reikalavimai yra išdiferencijuoti atsižvelgiant į dėstytojo pareigybes, o dėstytojo darbas apima dėstymą, mokslą ir kitą veiklą (Ginevičius ir Ginevičienė, 2005).

Remiantis Mokslo ir studijų įstatymu (Nr. XI-242, 2009) profesoriaus, lektoriaus ir docento pareigas gali eiti mokslininkai arba menininkai. Į docento, lektoriaus, asistento pareigas taip pat gali pretenduoti asmenys, turintys ne žemesnę kaip magistro laipsnį arba jam prilygintą aukštojo mokslo kvalifikaciją. Profesoriaus pareigas einantis asmuo turi rengti mokslininkus. Įstatymo 58 straipsnyje pažymima, jog dėstyti studentams, vykdyti mokslinę ir eksperimentinę plėtrą ir jiems vadovauti bei skelbti jų rezultatus privalo asmenys, einantys profesoriaus ir docento pareigas. Lektoriaus pareigybės įpareigoja dėstyti studentams ir dirbti metodinį darbą, asistento — vadovauti praktiniams užsiėmimams bei padėti atlikti mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (reikalavimas gali būti netaikomas universiteto meno studijų ir kolegijos asistentams).

Narystė Europos Sąjungoje suteikia galimybę ne tik studentams, tačiau ir dėstytojams dalyvauti programose, kuriose yra vykdomi mainai. Tai sąlygoja, jog Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojų kompetencijos atitiktų Europos Sąjungoje vyraujančias tendencijas.

Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje (2013) pažymima, jog nacionaliniu ir tarptautiniu mastu keliami vis aukštesni kokybės standartai ne tik švietimo sistemai ir švietimo įstaigai, tačiau keliami ir dėstytojų profesinė kompetencijos kartelė. Remiantis Lietuvos mokslo tarybos nutarimu „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2011 m. gegužės 16 d.

nutarimo nr. VII-71 „Dėl minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų aprašo patvirtinimo patikslinimu“ (2012) yra sudaryti aukštųjų mokyklų pareigybių reikalavimai. Šiame skyrelyje apžvelgta vienu didžiausių Lietuvos universitetų — Vilniaus universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto (toliau — VDU) ir MRU, kuriuose studijuoja daugiausiai studentų, keliami minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai per kadenciją, priklausomai nuo einamų pareigų.

Vadovaujantis VU pedagoginio ir mokslo personalo atestavimo ir konkursų pareigoms eiti organizavimo nuostatais (2013) sudaryta 1 lentelė. 2 lentelė sudaryta remiantis VDU dėstytojų ir mokslo darbuotojų, dirbančių humanitarinių mokslų srityje, minimalių kvalifikacinių pareigybių reikalavimų aprašu (2013), 3 lentelė — MRU nutarimu Dėl MRU kvalifikacinių dėstytojų, mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų patvirtinimu (2014).

Lentelėse pateikti reikalavimai išdiferencijuoti priklausomai nuo užimamų pareigų: profesoriaus, docento, lektoriaus, asistento. Remiantis lentelėse pateiktais duomenimis asmenys, užimantys profesoriaus, docento, lektoriaus, asistento pareigas privalo dėstyti studentams. Tačiau 2 lentelėje išskiriama, jog asistento pareigas einantis asmuo privalo vadovauti praktiniams užsiėmimams, t.y. praktiniams darbams, pratyboms, studentų praktikai ir t.t. MRU (3 lentelė) keliami papildomi reikalavimai: profesorius, docentas, lektorius privalo parengti ir dėstyti, o asistento pareigas einantis asmuo — dėstyti dalykus (modulius) užsienio kalba arba kursą, skirtą nuotolinių studijų studentams.

1 lentelė. VU keliami reikalavimai

	REIKALAVIMAI	PAREIGOS			
		Profesorius	Docentas	Lektorius	Asistentas
A GRUPĖ	Dėstyti studentams	+			
	Skelbti mokslinių tyrimų rezultatus tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose	+			
	Parengti/atnaujinti studijoms skirtą leidinį ar e. mokymo (si) kursą	Parengti / atnaujinti			
	Dalyvauti vykdant doktorantūros arba rezidentūros studijas	+			
	Vadovauti sėkmingai apgintiems darbams ar studentų moksliniam darbui	+			
	Padėti/dirbti metodinį darbą			Dirbti	Padėti dirbti
	Vykdyti socialinės ar kultūrinės plėtros darbus			+	
B GRUPĖ	Paskelbti mokslinius straipsnius recenzuojamuose mokslo leidiniuose	≥ 5	$\geq 5^1$	≥ 3	≥ 1
	Paskelbti recenzuotą mokslinę monografiją ar studiją	Studijos apimtis ≥ 10 autorinių lankų	Ne disertaciniu pagrindu monografija (≥ 10 autorinių lankų)	Apimtis ≥ 10 autorinių lankų	
	Skelbti mokslinius straipsnius recenzuojamuose mokslo leidiniuose ir monografijos (-ų) ar studijos (-ų) dalį	≥ 3 + monografijos / studijos apimtis ≥ 5 autoriniai lankai	≥ 1 + monografijos/studijos apimtis ≥ 5 autoriniai lankai		
	Skelbti mokslinius straipsnius tarptautiniuose mokslo leidiniuose	≥ 3	$\geq 4^1$		

¹iš jų ne mažiau kaip 2 mokslinius straipsnius per pastaruosius 5 metus

VU profesoriaus, docento pareigas einantis asmuo (1 lentelė) privalo įvykdyti: visus A grupės reikalavimus ir bent vieną iš B, lektorius ir asistentas — visus A ir B grupėje keliamus reikalavimus. VDU (2 lentelė) profesoriaus, docento ir lektoriaus pareigas einantys asmenys privalo įvykdyti visus A grupėje pagal pareigybes priklausančius reikalavimus ir bent vieną iš B grupės keliamų reikalavimų. MRU (3 lentelė) profesoriaus, docento, lektoriaus, asistento pareigas einantis asmuo — visus B grupės reikalavimus ir įvykdyti atitinkamą skaičių reikalavimų iš A ir C grupės. Profesoriaus pareigas einantis asmuo — ne mažiau kaip 4 iš A grupės ir bent vieną C grupėje išskirtų reikalavimų, docentas — ne mažiau kaip 3, lektorius — 2 ir asistentas — 1 reikalavimą iš A grupės.

2 lentelė. VDU keliami reikalavimai

REIKALAVIMAI		PAREIGOS			
		Profesorius	Docentas	Lektorius	Asistentas
A GRUPĖ	Dalyvauti rengiant mokslininkus	+			
	Skaityti pranešimus ar plenarines paskaitas tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose	+			
	Vykdyti/padėti vykdyti taikomouosius mokslo, eksperimentinės, kultūrinės ar socialinės plėtros darbus	Vykdyti			Padėti
	Užsiimti ugdomąja, šviečiamąja bei mokslo sklaidos veikla	+			Vadovauti pranktiniam užsiėmimams
B GRUPĖ	Paskelbti mokslo straipsnius referuojamuose mokslo leidiniuose	$\geq 5^2$	$\geq 3^2$	≥ 1	≥ 1
	Išleisti ne disertacijos pagrindu parengtą mokslo monografiją arba aukštosios mokyklos vadovėlį arba paskelbti mokslo straipsnius	≥ 3	≥ 1		
	Išleisti ne disertacijos pagrindu parengtą tarptautinę mokslo monografiją	+			
	Vadovauti sėkmingai apgintiems baigiamiesiems darbams ir paskelbti mokslo straipsnius referuojamuose mokslo leidiniuose	Daktaro disertacijai; $\geq 3^2$ mokslo straipsniai	Daktaro disertacijai; ≥ 1 mokslo straipsniai		

Per kadenciją profesoriaus ir docento pareigas einantiems asmenims privalu parengti vadovėlių, mokomųjų knygų, metodinių priemonių, skirtų aukštosioms mokykloms, skelbti mokslinius straipsnius tarptautiniuose mokslo leidiniuose. Iš 1 lentelės duomenų — paskelbti mokslinius straipsnius recenzuojamuose mokslo leidiniuose profesoriams ir docentams privalu ne mažiau kaip 5, lektoriams — 3, o asistentams — 1. Tuo tarpu tarptautiniuose mokslo leidiniuose profesoriams — ne mažiau kaip 3, docentams — 4 (pažymėtina, jog iš jų ne mažiau kaip 2 moksliniai straipsniai per pastaruosius 5 metus). Dokumentuose (VU pedagoginio ir mokslo personalo atestavimo ir konkursų pareigoms eiti organizavimo nuostatai, 2013; VDU dėstytojų ir mokslo darbuotojų, dirbančių humanitarinių mokslų srityje, minimalių kvalifikacinių pareigybių reikalavimų aprašas, 2013) išskiriami kvalifikaciniai reikalavimai įpareigoja skelbti mokslinius straipsnius recenzuojamuose mokslo leidiniuose ir monografijos (-ų) ar studijos (-ų) dalį. Iš 1 ir 2 lentelės duomenų matoma, kad profesoriaus ir docento pareigas einantys asmenys privalo išleisti monografijos (-ų)/studijos (-ų) dalį, kurios

²bent 1 turi būti paskelbtas užsienio ISI arba bent 3 užsienio referuojamuose ar Lietuvos ISI mokslo leidiniuose

apimtis ne mažiau kaip 5 autoriniai lankai ir skelbti mokslinius straipsnius profesoriams — ne mažiau kaip 3, docentams — 1.

3 lentelė. MRU keliami reikalavimai

	REIKALAVIMAI	PAREIGOS			
		Profesorius	Docentas	Lektorius	Asistentas
A GRUPĖ	Vadovauti studijų programai	+			
	Dalykai (moduliai) užsienio kalba	Parengti ir dėstyti			Dėstyti
	Dalykai (moduliai) nuotoliniu būdu	Parengti ir dėstyti			Dėstyti
	Dalyvauti studijų kokybės veikloje	+			
	Taikyti į studentą orientuotus dėstyimo metodus	+			
	Parengti vadovėlių, mokomųjų knygų, metodinių priemonių aukštosios mokyklos	+			
	Vadovauti sėkmingai apgintiems darbams	Bakalauro			
		Magistro			
Dalyvauti studentų karjeros ugdymo veiklose	+				
B GRUPĖ	Įvykdyti dėstytojo krūvio normas	+			
	Pranešimų skaitymas tarptautiniuose mokslo renginiuose	≥5	≥3 tarptautiniuose mokslo ar studijų renginiuose	≥2 tarptautiniuose mokslo ar studijų renginiuose	
	Dalyvavimas akademiniam projekte, viešojo arba privataus sektoriaus užsakomuosiuose tyrimuose	≥1			
	Dalyvavimas mokslinėse stažuotėse užsienyje, akademinė mainų programose	≥4	≥3	≥2	≥1
	Dalyvauti rengiant mokslininkus	+			
C GRUPĖ	Užsiimti ugdomąja ir šviečiamąja bei mokslo sklaidos veikla	+			
	Vadovauti disertaciniam darbui	+			
	Būti disertacinio darbo moksliniu konsultantu	+			
	Būti disertacinio darbo gynimo tarybos nariu	+			
	Būti doktorantūros komiteto nariu	+			
	Būti doktorantūros programos vadovu	+			
Dėstyti doktorantams	+				

Taigi, užimamos pareigos įpareigoja vadovauti sėkmingai apgintiems baigiamiesiems darbams. Vilniaus universitete (1 lentelė) ir Mykolo Romerio universitete (3 lentelė) —

profesorius, docentus, lektorius, o Vytauto Didžiojo universitete (2 lentelė) — profesorius ir docentus.

Apibendrinant galima teigti, jog norint organizuoti kokybišką studijų procesą, turi būti keliami atitinkami reikalavimai. Kiekviena aukštoji mokykla, asmeniui, ugdančiam ir mokančiam studentus ir klausytojus kelia reikalavimus, priklausomai nuo norimų užimti pareigų (profesoriaus, docento, lektoriaus ar asistento).

1.3.3. Studijų procese taikomų metodų analizė

Svarbu suprasti, jog nėra vieno ir visiems tinkamo mokymo metodo, kuris būtų taikomas studijų procese. Šiuo metu teisingai parinkti ir taikyti mokymo metodus studijų procese tampa svarbiu uždaviniu siekiant efektyvaus studijų proceso (Umantaitė-Vaivadienė, 2014). Pasak autorių, studentai suvokia teigiamą metodų poveikį ir įtaką jų mokymosi rezultatams, todėl, jų nuomone, nors situacija ir keičiasi, t. y. taikoma vis įvairesnių metodų, tačiau vis dar dominuoja tradiciniai metodai. Tyrimo rezultatai rodo, kad studentų manymu, metodai turėtų būti kuo įvairesni, skatinantys ne tik įsisavinti žinias, bet ir ugdantys asmenines savybes, motyvuojantys mokytis, padedantys plėtoti kompetencijas. Akcentuojamas praktinių metodų poreikis, kuris padeda teorines žinias pritaikyti praktikoje. Tyrėjai pažymi, jog mokymo procese svarbi abiejų šalių sąveika, t.y. dėstytojo ir besimokančiojo. Aktyvesnis bendradarbiavimas tarp studentų ir dėstytojų – dialogas yra studijų esmė (Peilakauskaitė ir Varanauskas, 2011). Todėl ypač reikšmingu tampa dėstytojo vaidmuo studijų procese, nuo dėstytojo požiūrio į universiteto veiklą priklauso ugdymo kokybė, susijusi su institucijos, kurioje dirba, tikslų įgyvendinimu ir gerinimu (Kardelis, Šukys, Ušeckienė ir Ališauskienė, 2007). Mokslininkai pažymi, kad padidėjo pedagogo atsakingumas ir reikšmė, kadangi jis turi mokėti dirbti ne tik tradiciškai, auditorijoje, bet ir virtualioje aplinkoje, privalo užtikrinti efektyvų studentų grupės darbą (Miščenko, 2014).

Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje (2013) bendruosiuose nuostatuose, Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) apibrėžiant švietimo misiją — dėmesys skiriamas asmens kompetencijų tobulinimui, savarankiškumo, atsakingumo ir kritinio mąstymo ugdymui. Pasak D. Gudaitytės (2000), studentų gausa ir įvairovė verčia ieškoti naujų įvairesnių darbo formų ir metodų, ypač akcentuojant interaktyvius metodus, skatinančius kritinio mąstymo ugdymą. Nauja nuo mokymo prie mokymosi perėjimo paradigma reikalauja

studentų įgalinimo studijuoti bei tokio savarankiško darbo įgūdžių formavimo, kad studento savarankiškas darbas aukštojoje mokykloje peraugtų į asmens savarankišką darbą profesinėje veikloje ir padėtų atsirasti vidinėms paskatoms – suvokimui, kad žmogus turi būtent taip daryti, nes tai yra jo misija.

A. Galkienės ir A. Cijūnaitienės (2007) teigimu, svarbu ugdyti žmogų, kuris geba bendrauti ir bendradarbiauti, pritaikyti jau turimas žinias, savarankiškai mokytis ir siekti tobulėjimo.

Plėtojama mokymosi visą gyvenimą koncepcija, kuri skatina prisitaikyti prie kintančių visuomenės poreikių, besimokantįjį ugdyti kaip reflektyvų praktiką (Bubnys, 2007; Baležentis, 2008). V. Lukošūnienė (2010) pažymi, jog mokymosi ir veiklos patirties **refleksija** — sudėtinė mokymosi mokytis kompetencijos dalis suaugusiųjų švietime. Reflektuojant sudaroma galimybė įvertinti, keisti įsitikinimus ir prielaidas, taikomas teorijas, turinčias tiesioginę įtaką veiksams (Bubnys, 2007). V. Lukošūnienė (2010) pastebi, jog refleksyvaus mokymosi vertė pastaruoju metu didėja ir mokantis svarbu gebėti apmąstyti veiklą praeityje, pritaikyti įgytus įgūdžius ateityje ir nekartoti jau padarytų klaidų. Tik kritiškai mąstantis žmogus geba nepasiduoti kito asmens įtakai, analizuoti, tiksliai ir adekvačiai įvertinti gaunamą informaciją. Kritinio mąstymo rezultatai — logiški ir išsamūs, padedantys priartėti prie tiesos ir lengviau vieniems kitus suprasti (Barzdžiukienė ir Jarovaitienė, 2012).

Dar viena inovatyvi galimybė atliepti keliamus aukštojo mokslo reikalavimus ir ugdyti besimokantįjį įvairiapusiškai — taikyti **problemų sprendimu grįstą mokymo** metodą. Probleminio dėstymo tikslas — ieškoti technologinių sprendimų kiekvieno besimokančiojo pažintiniam savarankiškumui, aktyvumui, kūrybiškumui ugdyti (Pečiuliauskienė, 2008).

V. Targamadzė (2013) pažymi, jog taikant probleminį mokymo metodą — nėra teikiamos išsamios žinios ir tai nėra savaiminis problemų sprendimas.

Probleminis mokymasis suteikia galimybę naujai pažvelgti į mokymo ir mokymosi sąsajas, daro įtaką studijų kokybei ir reikalauja naujos studijų kultūros (Acienė ir Kreiviniene, 2013). Pasak autorių, problemų sprendimu grįsto mokymosi metodo taikymas padidina studijų prasmingumą, studento motyvaciją, nes įgyti įgūdžiai siejami su būsimo darbo perspektyvos suvokimu.

Teikiamos tik tos žinios, kurios yra reikalingos tolimesniems ieškojimams ar turimoms ir gautoms žinioms papildyti. V. Targamadzė (2013) cituodama Britų medicinos žurnalą (BMJ, 2003) probleminio mokymo metodo taikymą apibūdina kaip procesą, susidedantį iš šių žingsnių:

- Komandinis darbas;
- Pasidalijimas grupėje;
- Klausymas;
- Užrašymas;
- Bendradarbiavimas;
- Pagarba kolegų nuomonei;
- Kritinis literatūros vertinimas;
- Savimokos ir išteklių panaudojimas;
- Prezantavimo gebėjimai.

Autorė pastebi, kad naudojant probleminę mokymą studijų procese, svarbu veiklą nurodytuose žingsniuose orientuoti į studentą. Šiuo atveju dėstytojas atliktų pagalbininko, sprendžiant problemas vaidmenį, ir viskas būtų sufokusuotą į problemą/problemas, jų sprendimo paiešką. V. Targamadzės (2013) nuomone, svarbu, jog taikant probleminę mokymąsi besimokantieji mokosi ne tik spręsti problemas, bet ir prisiimti atsakomybę už savo veiklą. Taigi, problemų sprendimu grįsto mokymosi privalumai — suteikia galimybę studentams įgyti gilesnių žinių, skatina studentų savarankiškumo, bendravimo ir analizavimo įgūdžių formavimąsi. Ugdo mokymosi visą gyvenimą įgūdžius, skatina naudoti įvairesnius informacijos šaltinius, skatina tarpusavio diskusijas, taip didinama motyvacija, aktyvinamas darbas, ugdomi laiko planavimo įgūdžiai ir tobulinami vadybiniai gebėjimai (Acienė ir Kreiviniene, 2013). Tyrėjai pažymi, kad dėstytojams privalu turėti ne tik atitinkamą kompetenciją, tačiau ir būti motyvuotiems. Tuo tikslu dėstytojai turi aiškiai suvokti kas yra probleminis mokymas, nusistatyti, kokių tikslų norima pasiekti ir būti pasirengusiu valdyti probleminio mokymosi strategiją. Kurdamas naujus mokslinio pažinimo būdus, Ramsdenas (2003) nurodo, kad studentai mokydami turėtų analizuoti realias problemas, ieškoti jų priežasčių ir sprendimo būdų, matyti egzistuojantį, dinamišką socialinių reiškinių kontekstą.

Vienas iš metodų, įgalinantis atliepti šį studentų poreikį – **atvejo analizė**. Atvejų tyrimai atskleidžia išsamią kontekstinę analizę, tam tikras esamas įvykių, sąlygų ir jų santykių sąsajas, vykstančias apibrėžtoje socialinėje situacijoje (Thomas, 2011). Atvejo analizės metodas grindžiamas nuostata, kad ugdymas(-is) skatina profesinį ir asmeninį tobulėjimą, nes studentas, interiorizavęs ankstesnę patirtį ir žinias, gali modeliuoti būsimą patirtį naujai taikydamas turimas teorines žinias. Tai reiškia, kad studentai mokosi, gilindamiesi į ankstesnę patirtį, analizuodami situacijas, vertindami aplinkybes ir planuodami konkrečiai situacijai taikytinus veiksmus (Ardalan, 2008). Tyrėjai (Baranauskienė, 2013) nurodo, kad atvejis yra realios situacijos aprašymas, kuriame atsispindi priimti sprendimai, iššūkiai, galimybės,

problemos sprendimai ar nenumatyti atvejai, su kuriais žmonės susiduria kasdieniame gyvenime.

Apibendrinant galima teigti, jog pasirenkant mokymo metodą studijų procese svarbu atsižvelgti į situaciją, t.y. studentų skaičių, poreikius ir t.t. Nes tik atsižvelgus į šiuos kriterijus, studijų procese taikomi metodai bus maksimaliai efektyvūs. Tiek taikant refleksijos, tiek problemų sprendimų grįstą studijų metodą yra tobulinamos asmens komeptencijos, ugdomas savarankiškumas, atsakingumas ir kritinis mąstymas.

2. NUOTOLINIŲ STUDIJŲ ORGANIZAVIMO BŪDAS

Šiame skyriuje plačiau aptariamas nuotolinių studijų organizavimo būdas ir jų organizavimo modeliai. Išskiriami studijų organizavimo modeliai: sinchroninis, asinchroninis ir mišrus. Didėjant žmonių užimtumui ir mobilumui, populiarėja nuotolinės studijos. Tad svarbu užtikrinti nuotolinių studijų kokybės vertinimą, remtis užsienio šalių patirtimi. Tuo tikslu yra apžvelgiama nuotolinių studijų organizavimo patirtis Lietuvoje ir užsienyje.

2.1. Nuotolinių studijų organizavimo modeliai

Sparčiai besivystančioje informacinėje visuomenėje svarbiausiomis vertybėmis tampa informacija ir naujos informacinės technologijos, todėl stengiamasi vis labiau plėtoti nuotolini mokymąsi, kurio dalyviams yra suteikiama galimybė mokytis jiems patogioje vietoje, naudojant įvairias informacines ir komunikacines ryšių priemones, besimokantiesiems patogiu metu ir priimtiniu tempu. Tobulėjant informacinėms komunikacinėms technologijoms (toliau — IKT) nuotolinių studijų būdas tampa vis labiau populiarus, nes IKT taikymas mokymosi procese tampa neišvengiamas (Teresevičienė, Rutkauskienė, Volungevičienė, Zuzevičiūtė, Rutkienė ir Targamadžė, 2008; Volungevičienė, Teresevičienė ir Laužackas, 2009; Miščenko, 2014).

Nuotolinių studijų būdas suteikia galimybę pasitelkiant informacines technologijas studijuoti nuotoliniu būdu, t.y. studijuoti per atstumą. Nuotolinės studijos tinka asmenims, norintiems įgyti išsilavinimą, kurie dėl tam tikrų susiklosčiusių priežasčių negali skirti laiko studijoms, organizuojamoms vadovaujantis universitetų rengiamų programų tvarkaraščiais, taip pat asmenims, turintiems specialiųjų poreikių ar, kurie dirba arba jau yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, tačiau norintiems pagilinti žinias tam tikroje konkrečioje sferoje ar kelti turimą kompetenciją. Šis studijų būdas užtikrina lankstesnę suaugusiųjų mokymo(-si) veiklos organizavimą (Volungevičienė ir Teresevičienė, 2008).

Nuotolinėse studijose taikant IKT, studijoms suteikiamas lankstumas — sudaroma galimybė pasirinkti kada, kur ir ką studijuoti. Taip sumažinamos besimokantiesiems,

norintiems įgyti aukštąjį išsilavinimą užsienio aukštojoje mokykloje, išlaidos ir suteikiama galimybė tobulėti ir mokytis visą gyvenimą. Lankstumas besimokančiojo atžvilgiu suteikia galimybę lengviau prisitaikyti ir įsitvirtinti nuolat kintančioje ir vis daugiau reikalavimų keliančioje permainingoje darbo rinkoje tiek Lietuvoje, tiek užsienyje (Volungevičienė ir Teresevičienė, 2008; Bulajeva, 2013).

Visgi, verta pažymėti, kad kol kas nėra vieno vieningo sprendimo kaip apibrėžti nuotolines studijas. Sąvokos — nuotoliniai mokymai³ (Moore, Dickson-Deane ir Galyen, 2010), nuotolinis mokymasis⁴ (Guohong, Ning, Wenxian ir Wenlong, 2012), mokymasis nuotoliniu būdu⁵ (Moore ir kt. 2010), užsienio literatūroje vartojami kaip sinonimai ir esminio skirtumo tarp jų nėra. Tačiau apibrėžiant abstrakčiai nuotoliniai mokymai yra mokymai įgalinti per internetą arba apibrėžiami kaip mokymosi aplinka, kuri yra palaikoma nenutrūkstamos priežiūros, bendradarbiavimo proceso, sukonzentruoto į didėjančią individualų ir organizacinį įsitraukimą, dalyvavimą (Flick, 2007; Targamadžė ir Petrauskienė, 2008). Pažymėtina, jog vykstant nuotoliniams mokymams besimokantįjį ir dėstytoją skiria lokacijos ir dažnai laiko dimensijos (Targamadžė ir Petrauskienė, 2008). Nuotoliniai mokymai, dažnai tapatinami su e. mokymusi. Į tradicines studijas integruojant IKT suteikiama galimybė e. mokymuisi, kuris gali tiek papildyti tradicines studijas, tiek sudaryti sąlygas studijuoti per atstumą (Jarmakovienė, Zuzevičiūtė ir Butrimė, 2009; Rutkienė ir Trepulė, 2009).

Taigi, nuotolinės studijos grindžiamos informacinių komunikacinių technologijų naudojimu. D. Rutkauskienė, A. Targamadžė, V. Kovertaitė, P. Abarius, M. Mačiulis ir V. Žvinienė (2003), P. Abarius ir V. Liubinas (2014) išskiria tris nuotolinių studijų organizavimo modelius:

- Synchroninis;
- Asinchroninis;
- Mišrus.

Synchroninis. Literatūroje (Rutkauskienė ir kt., 2003; Ruiz, Mintzer ir Leipzig, 2006; Abarius ir Liubinas, 2014) synchroninės studijos, tai studijos, grįstos bendravimu tarp dėstytojo ir besimokančiojo konkrečiu realiu, t.y. nustatytu laiku, nepriklausomai nuo jų buvimo vietos. Pažymima, kad visi besimokantieji su mokomąja medžiaga yra supažindinami

---

³ angl. distance education

⁴ angl. distance learning

⁵ angl. distance learning

tuo pačiu metu ir turi galimybę realiu laiku bendrauti tarpusavyje. Autorių teigimu (Abromavičienės, Teresevičienės ir Volungevičienės, 2014) sinchroninis nuotolinių studijų organizavimo modelis yra labai artimas lanksčiosioms studijoms. Nes besimokančiajam leidžiama pasirinkti studijų vietą, tačiau apriboja laiką. Įgyvendinant sinchroninį mokymosi modelį yra naudojami daugialypės terpės elementai. A. Targamadžė ir R. Petrauskienė (2008) išskiria šiuos multimedijos elementus:

- grupines konferencijas;
- tinklo seminarus;
- vaizdo konferencijas
- telefono ryšį.

Plačiausiai yra paplitusios vaizdo konferencijos, kurios yra organizuojamos naudojant papildomus virtualios mokymosi aplinkos įskiepius. Vaizdo konferencijos sudaro sąlygas besimokantiems ir dėstytojams bendrauti, dalintis mokomąja medžiaga bei diskutuoti (Targamadžė ir Petrauskienė, 2008). Taigi, sinchroninis studijų organizavimo būdas yra artimiausias tradicinėms studijoms, tačiau nėra populiarus Lietuvoje. A. Rutkienės ir E. Trepulės (2009) atliktas tyrimas atskleidė, kad kartais arba niekada vaizdo konferencijomis nesinaudoja atsakė po 42,5 proc. apklaustų dėstytojų.

Asinchroninis. Literatūroje (Jakubauskaitė ir Linkaitytė, 2010; Abromavičienė, Teresevičienė ir Volungevičienė, 2014) terminas asinchroninės studijos yra apibrėžiamos, kaip studijos vykstančios savo laiko ritmu. Asinchroninis mokymas — grindžiamas savarankišku mokymusi ir mokymusi bendradarbiaujant su kitais studentais ir dėstytoju (Lukšaitė, 2007; Jonaitienė, Čičienė ir Adomėnienė, 2013). Organizuojant asinchronines studijas didžiausias dėmesys yra skiriamas virtualiai mokymosi aplinkai. Svarbu užtikrinti besimokančiojo ir dėstytojo interaktyvią sąveiką ir suteikti studijų procesui naujų bendravimo ir sąveikos galimybių. Bendravimas tarp besimokančiojo ir dėstytojo vyksta netiesiogiai — elektroniniu būdu (Teresevičienė, Trepulė ir Volungevičienė, 2015). Asinchroninio studijų organizavimo modelio privalumai — lankstumas ir refleksijos galimybė. Lankstumui priskiriamas studijų medžiagos prieinamumas, kadangi besimokantysis turi galimybę mokytis reflektuoti su kitais besimokančiais ir dėstytoju jam patogiu laiku.

Mišrus. Vienas populiariausių nuotolinių studijų organizavimo modelių. Kadangi, nuotolinių studijų elementai yra derinami su tradicinėmis studijomis. Tiek sinchroninis, tiek asinchroninis studijų organizavimo modelis turi savų privalumų ir trūkumų. Tačiau naudojami kartu vienas kitą papildo ir suteikia galimybę pasiekti geresnių rezultatų. J. Jamakovienė, V. Zuzevičiūtė ir E. Butrimė (2009) mišriu mokymusi apibrėžia įvairių informacinių ir

komunikacinių technologijų kombinaciją, leidžiančią parengti geriausią specifinei auditorijai mokymo(-si) programą.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad IKT naudojimas mažina mokymo(-si) išteklių aukštojo mokslo prieinamumo problemas. Tačiau, taip yra didinama dėstytojų atsakomybė kuriant ir taikant mokomąją medžiagą. Ir priklausomai nuo aukštosios mokyklos parengtos nuotolinių studijų programos ir nuostatų, studijos gali būti organizuojamos pasirenkant sinchroninį, asinchroninį arba mišrų studijų organizavimo modelį. Taip besimokantieji yra sudaromos sąlygos į lanksčias studijas.

2.2. Nuotolinių studijų organizavimo patirtis Lietuvoje ir užsienyje

Pastaraisiais dešimtmečiais vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių esminius pokyčius formuojant studijų aukštojoje mokyklose aplinką — intensyvus IKT diegimas. Tai skatina visų veiklos sričių kompiuterizavimą, taip pat ir universitetų poreikį modernizuoti studijų aplinką (Mickus ir Vidžiūnas, 2009). Studijų modernizavimas skatina nuotolinių studijų plėtrą.

Anot D. Žvirdausko (2008), nuotolinio mokymo studijos Lietuvoje pradėtos organizuoti 1998 metais, kuomet buvo įsteigtos trys nuotolinio mokymosi klasės su vaizdo konferencijų galimybe, kurios jungė Vilniaus universitetą, Vilniaus Gedimino technikos ir Kauno technologijos universitetus. Pagal švietimo ir mokslo ministro 2001-01-30 įsakymu patvirtintą programą „Informacinės technologijos mokslams ir studijoms“ (ITMiS) įkurtas Lietuvos nuotolinio mokymo tinklas (LieDM). Vykdamas ITMiS programą nuotolinio mokymosi tinklas buvo išplėstas geografinė prasme — sukurta tinklo bazinė infrastruktūra ir daug mokymosi turinio. Šiuo metu LieDM tinklą sudaro 78 nuotolinio mokymosi klasės, kurios yra įkurtos 60 Lietuvos universitetų, kolegijų, akademijų ir suaugusiųjų švietimo centrų, gimnazijų ir profesinio lavinimo mokyklų (Žvirdauskas, 2008).

Kadangi visi Lietuvos universitetai turi interneto sistemas, kompiuterizuotas auditorijas ir bibliotekas, jiems sudaroma galimybė naudotis Lietuvos nuotolinio mokymo tinklo LieDM paslaugomis. Studijuoti nuotoliniu būdu yra sudaryta galimybė Vytauto Didžiojo, Mykolo Romerio universitete, Lietuvos verslo kolegijoje, Tarptautinėje teisės ir verslo aukštojoje mokykloje ir t.t.

Platesnės galimybės studijuoti nuotoliniu būdu yra užsienio šalyse, tokiose kaip Švedija, Suomija, Jungtinės Amerikos Valstijos (toliau — JAV) ir t.t. Manoma, kad JAV plačiausiai yra paplitusios nuotolinės studijos. 1892 metais Čikagos universitete (JAV) patvirtinta pirmoji universitetinė nuotolinių studijų programa. V. Janilionio, P. Abariaus, V. Denisovo, K. Holmberg, D. Lukšaitės, C. Machad, E. Šaltenienės, S. Tamulevičiaus ir A. Vidžiūno (2006) teigimu JAV nuotoliniu būdu galima studijuoti visose studijų programų pakopose, o studentai gali įgyti norimą kvalifikacinį laipsnį net neatvykdami į aukštojo mokslo instituciją ir remiantis Aukštojo mokslo įstatymu gauna finansinę paramą mokslo išlaidoms padengti. 2013 metais JAV atliktas tyrimas parodė, kad studentų skaičius, norinčių studijuoti nuotoliniu būdu sparčiai auga (Lokken ir Mullins, 2013).

H.-C. Liu ir J.-R. Yen (2014) atlikto tyrimo rezultatai parodė, jog studijų efektyvumui didelę įtaką turi požiūris, patirtis, noras pažinti ir mokymosi stilius. Mokymo įstaigos, kurioje yra galimybė mokytis nuotoliniu būdu, studentai ir darbuotojai dažnai turi neigiamą požiūrį į studijų programos kokybę. A. Gaskell ir R. Mills (2014) išskiria keturias pagrindines problemas turinčias įtakos nuotolinių studijų patikimumui ir efektyvumui:

- mokymo kokybė;
- mokymosi kokybės užtikrinimas;
- rezultatai;
- studijų prieinamumas;
- studentų, dėstytojų ir darbdavių supratimas.

Mokslininkų nuomone (Liu H.-C ir Yen J.-R., 2014), nuotolinio mokymo procese svarbu apibrėžti laiką per kurį turi būti atliktos užduotys, nes taip ugdomas studentų nuolatinis domėjimasis studijų procesu ir įgyjama patirties. Informacinių technologijų įtraukimas į studijų procesą, galėtų motyvuoti studentus bendrauti per balso ir vaizdo įrenginius.

Manoma, kad nuotolinio švietimo ateitis priklauso nuo to kaip švietimo įstaigos geba prisitaikyti prie kintančių visuomenės poreikių mažinant išlaidas aukštajam mokslui ir didinant studijų prieinamumą (Vidžiūnas ir Mickus, 2009).

Apibendrinant galima teigti, kad asmenys, norintys studijuoti nuotoliniu studijų būdu turi didelį pasirinkimą. Nuotolinių studijų organizavimo būdas yra plačiai paplitęs užsienio šalyse ir nemažas skaičius studijų programų, pritaikytų studijuoti nuotoliniu studijų būdu, yra siūlomas ir Lietuvos aukštosiose mokyklose.

2.3. Nuotolinių studijų kokybės vertinimas

Vykstant informacinių komunikacinių technologijų plėtrai — keliami iššūkiai aukštajam mokslui. Atsižvelgiant į visuomenės poreikius aukštosios mokyklos plėtoja nuotolinį mokymąsi, gerindamos paslaugų kokybę (Targamadžė ir Petrauskienė, 2008; Abromavičienė, Teresevičienė ir Volungevičienė, 2013). Besimokančiųjų žinių įgijimui institucijos mokymo programos patrauklumui ir patikimumui turi įtakos kokybiškai parengtas mokymo turinys, pasirinktos mokymo strategijos ir teikiama parama besimokantiejiems (Abromavičienė ir kt., 2013).

Siekiant atliepti besimokančiųjų poreikius, studijų programos yra analizuojamos ir lyginamos, taip gerinant paslaugų kokybę. Norint palyginti studijų programas tarpusavyje, galima taikyti kriterinį vertinimą. Tik taikant tuos pačius kriterijus, galime palyginti, kuri mokymo(-si) programa yra patrauklesnė ir labiau atitinka poreikius. Tam, kad mūsų vertinimas būtų tikslus, turi būti parinktas optimalus vertinimo kriterijų skaičius. Kalbėdamas apie programų vertinimą R. Laužackas (2006) išskiria tam tikrų principų laikymosi svarbą, tokių kaip vertinimo kriterijų adekvatumo, suderinimo, aiškumo principo. Vertinimo kriterijų adekvatumo principas apibrėžia tai, kad mokymo(-si) programos vertinimo kriterijai būtų formuluojami taip, jog būtų tikslūs ir matuoti tai, kas yra numatyta. Vertinimo kriterijų suderinamumo principas — kad prieš rengiant mokymo(-si) programos procedūrą būtų parengti išsamūs vertinimo kriterijai ir būtų numatyti vertinimo rodikliai. Vertinimo kriterijų aiškumo principas apibrėžia, kad programų vertintojai, programų rengėjai turi žinoti programų vertinimo kriterijus, rodiklius ir rezultatus. Kaip specifinius vertinimo kriterijus autorius išskiria kriterijus, kurie yra skirti kvalifikacijos programoms vertinti. Taigi, norint užtikrinti kokybę — reikia sistemingo ir nuolatinio dėmesio kokybės palaikymui ir jos gerinimui.

Pavieniai sprendimai negali užtikrinti kokybiškų mokymo(-si) paslaugų teikimo, kadangi kokybiškas mokymas(-is) yra daugiafunkcinė sistema (Volungevičienė ir Teresevičienė, 2008). Ši sistema apima mokymo(-si) turinio projektavimo ir organizavimo aspektus. Nuotolinių studijų vertinimo metodologija yra pagrįsta rodiklių, kriterijų ir standartų visuma. Nuotolinių studijų vertinimo metodologijoje nagrinėjami rodikliai ir kriterijai yra orientuoti į bendrųjų tikslų ir numatomų studijų rezultatų pasiekimą. Tad aprašant reikalavimus nuotolinėms studijoms yra akcentuojama, jog mokymo kokybė ir suteikiamos

žinios turi atitikti besimokančiojo poreikius kaip ir taikant tradicinį mokymo būdą, tačiau nuotolinis mokymas papildomai reikalauja specifinių kriterijų aprašymo ir rodiklių įvertinimo (Mickus ir Vidžiūnas, 2009; Laužackas, Teresevičienė ir Volungevičienė, 2009). Užsienio literatūroje (Zawacki-Richter, 2009) pažymima, jog norint užtikrinti studijų kokybę svarbus vaidmuo tenka akreditacijai ir keliamiems kokybės reikalavimams.

Lietuvių autorių teigimu (Mickus ir Vidžiūnas, 2009; Laužackas, Teresevičienė ir Volungevičienė, 2009; Laužackas ir Teresevičienė, 2009), svarbu užtikrinti studijų kokybę programos lygmeniu. Nuotolinių studijų kokybės kriterijai programos lygmeniu apima detaliai išdėstytus programos uždavinius, kurie yra integruoti į bendrą institucijos vystymosi ir kokybės gerinimo strategiją, taip pat tiksliai apibrėžtą tikslinę studentų grupę bei personalą, turintį atitinkamą studijų programai kvalifikaciją. Kitų tyrėjų teigimu svarbu, jog studentai gautų reikiamą informaciją apie studijų programą, kad būtų žinomas stojančiųjų skaičius, absolventų įsidarbinimo rodiklis, kuris programos rengėjams parodo ar programa atitinka studentų ir darbo rinkos poreikius (Pukelis ir Pileičikienė, 2005; Bulajeva, Jakubė, Lepaitė, Teresevičienė ir Zuzevičiūtė, 2011).

Literatūros analizė (Volungevičienė ir Teresevičienė, 2008; Volungevičienė, Laužackas ir Teresevičienė, 2009) parodė, kad dauguma tiesiogiai nuotolinio mokymo(si) turinio kokybę lemiančių veiksnių yra teoriškai pagrįsti, bet nėra apibendrinti, susisteminti ir dėstytojų Lietuvoje netaikomi. Tačiau siekiant užtikrinti kokybišką mokymo(-si) turinį, jis turi būti nuolat vertinamas, tobulinamas ir atnaujinamas. Taip pat mokymosi turinys turi būti vertinamas ir dėl poreikio pagrįsti programos vertingumą, veiksmingumą ir rezultatyvumą, mokymo tikslų tikslingumą, aiškumą ir prieinamumą (Teresevičienė ir kt., 2008). R. Laužackas, A. Volungevičienė ir M. Teresevičienė (2009) teigia, jog yra atlikta nepakankamai tyrimų, kurie atskleistų ar mokymo(si) turinio autoriai naudoja esamus teorinius modelius ir, ar grindžia savo veiklą mokslinėmis rekomendacijomis kurdami nuotolinio mokymosi turinį Lietuvoje.

Nepaisant tyrimų stokos apie nuotolinių studijų kokybę, autorių teigimu (Rutkauskienė, Lenkevičius, Targamadžė ir Volungevičienė, 2007) svarbu nuotolinių studijų kokybę užtikrinti praktiškai visuose nuotolinių studijų organizavimo etapuose:

- organizuojant nuotolinių studijų procesą;
- rengiant nuotolinių studijų programas;
- teikiant ir administruojant nuotolinių studijų programas;
- kuriant studentų paramos sistemą ir jai funkcionuojant;
- informuojant studentus jiems bendraujant;

- vertinant studentų žinias ir gebėjimus;
- formuojant infrastruktūrą ir rūpinantis personalo kvalifikacija.

Kiekviena nuotolinių studijų programa turi turėti tuos pačius ir vienodai suprantamus bei traktuojamus kriterijus, vertinant studijų turinį (Teresevičienė ir kt., 2008). T.y. programos pavadinimas turi būti trumpas ir aiškiai suprantamas, o programos paskirtis turi atitikti besimokančiųjų poreikius ir pagrįsti programos reikalingumą, veiksmingumą, o programos tikslai turi atspindėti besimokančiųjų gebėjimus ir siekiamas įgyti žinias ir t.t. Tad visi vertinimo kriterijai gali būti sugrupuoti, jiems priskiriant tam tikrus požymius. Tai yra pravartu tais atvejais, kai nėra pateikiamas tipinis kriterijų aprašas. Anot M. Teresevičienės ir kt. (2008) tipiniais požymiais yra laikomi šie požymiai:

- programos pavadinimas;
- programos paskirtis;
- programos apimtis ir trukmė;
- mokymo(-si) programos tikslai;
- mokymo modulių struktūra ir apimtis;
- suteikiamos kompetencijos;
- teorinio mokymo apimtis;
- praktikumų apimtis;
- savarankiško darbo apimtis;
- baigiamasis vertinimas (t.y. vertinimo apimtis kreditais ir forma) ir kt.

Apibendrinant galima teigti, jog norint teikti kokybiškas paslaugas — šiuo atveju organizuoti nuotolines studijas, kokybę reikia užtikrinti visuose studijų rengimo ir įgyvendinimo etapuose. Šiuos etapus apima studijų organizavimo procesas, nuotolinių studijų programų rengimas ir administravimas, paramos teikimas besimokantiesiems ir dėstytojams, vykdant studentų vertinimą ir rūpinantis personalo kvalifikacija.

DALINĖS TEORINĖS ANALIZĖS IŠVADOS

Apibendrinant galima teigti, kad aukštojo mokslo pagrindinis tikslas — atliepti vis kintančius visuomenės poreikius ir prisitaikyti prie aukštojo mokslo vykstančios pažangos. Taigi, taip skatinant išugdyti išsilavinusią, turtingą žinių visuomenę, kuri keltų visuomenės intelektualinį ir kūrybinį potencialą. Švietimas yra laikomas visos visuomenės kokybiško gyvenimo sąlyga, suteikianti žmogui galimybę studijuoti, vykdyti mokslinius tyrimus ar meninę kūrybą ir taip skatina žinių ir kultūros vertybių kūrimo galimybes.

Dokumentų analizė parodė, kad aukštojo mokslo paskirtis siejama su galimybių asmeniui suteikimu, pagalba ir skatinimu įgyti išsilavinimą, mokslinius bendrosios ir profesinės kultūros pagrindus, įgalinančius pasirengti visavertiškam savarankiškam gyvenimui. Svarbu mokymą orientuoti ne tik į žinių perteikimą, bet ir į praktinių įgūdžių bei gebėjimų formavimą. Tuo tikslu yra organizuojamos laipsnį suteikiančios ir laipsnio nesuteikiančios studijos. Lietuvoje yra organizuojamos vienos pakopos koleginės ir trijų pakopų universitetinės studijos.

Aukštojo mokslo studijų procesui yra keliami šie reikalavimai — studijų patrauklumas, prieinamumas, konkurencingumas, kokybė, puoselėjamos vertybės bei poreikius atitinkantis studijų turinys. Taigi, studijos yra suprantamos kaip asmens galimybė siekti intelekto tobulėjimo, prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių bei realizuoti save profesinėje ir visuomeninėje veikloje. Siekiant atliepti asmens poreikius studijų procesui yra keliami reikalavimai: patrauklumas, prieinamumas, konkurencingumas, kokybė ir puoselėjamos vertybės bei poreikius atitinkantis ugdymo turinys. Užtikrinant studijų kokybę — akademinis personalas ir jo kompetencijos — yra laikomi pagrindiniu indėliu ir sąlyga.

Norint organizuoti kokybišką studijų procesą, kiekviena aukštoji mokykla, asmeniui, ugdančiam ir mokančiam studentus ir klausytojus kelia reikalavimus. Keliami reikalavimai priklauso nuo norimų užimti pareigų (profesoriaus, docento, lektoriaus ar asistento).

Studijų procese svarbu tinkamai parinktas mokymo metodas. Metodas yra parenkamas atsižvelgiant į situaciją. Įtakojantys veiksniai — studentų skaičius, jų poreikiai ir t.t. Tik atsižvelgus į šiuos kriterijus — galima pasiekti maksimalaus efektyvumo. Taigi, taikant refleksijos, atvejo analizę ir problemų sprendimu grįstą mokymo metodą — tobulinamos asmens kompetencijos, ugdomas savarankiškumas, atsakingumas ir kritinis mąstymas.

IKT naudojimas didina dėstytojų atsakomybę kuriant ir taikant mokomąjį turinį ir mažina aukštojo mokslo prieinamumo problemas. Didinant studijų prieinamumą yra organizuojamos nuotolinės studijos. Nuotolinės studijos aukštojoje mokykloje yra organizuojamos taikant sinchroninį, asinchroninį arba mišrų studijų modelį. Studijų modelio parinkimas priklauso nuo nuotolinių studijų programos ir nuostatų.

Nuotolinės studijos — laikomos lanksčiomis, kadangi besimokančiajam yra sudaroma galimybė mokytis pasirinktoje vietoje, priimtinu tempu ir laiku. Studijoms lankstumą suteikia informacinių ir komunikacinių ryšių priemonių naudojimas. Šis studijų organizavimo būdas yra gana plačiai paplitęs užsienio šalyse ir Lietuvoje.

Dera pažymėti, kad siekiant kokybiškai organizuoti nuotolines studijas, svarbu kokybę užtikrinti visuose studijų rengimo ir įgyvendinimo etapuose. Nuotolinių studijų rengimo ir įgyvendinimo etapus apima studijų organizavimo procesas, nuotolinių studijų programų rengimas ir administravimas, paramos teikimas besimokantiems ir dėstytojams, vykdant studentų vertinimą ir rūpinantis personalo kvalifikacija.

3. TYRIMO METODOLOGIJA

3.1. Tyrimo organizavimas

Tyrimo epistemologija. Pagal iškeltą darbo tikslą tyrime derinama epistemologijos ir naratyvų analizės strategijos. Epistemologija taikoma kaip teorinė prieiga, naratyvų analizė skirta duomenų rinkimui aukštoje mokykloje.

Anot K. Kardelio (2002), išryškėja epistemologinio pobūdžio prielaidos, kurios yra siejamos su žinių prigimtimi ir formomis. Atliekant tyrimą remtasi subjektyvistinės — interpretuojamos epistemologijos prielaidomis, kurioms svarbu, kad tyrimo objektas būtų interpretuojamas, remiantis tyrimo dalyvių perspektyva.

Tyrimo metodas. Manoma, kad kiekybiniai metodai ne visada yra tinkami interpretacijoms bei situacijų analizėms, priešingai nei kokybiniai tyrimo metodai, kurie yra grindžiami interpretacijomis (Girdzijauskienė, 2006; Juodaitytė, Savickis, 2013). Tyrime naudotas kokybinio tyrimo metodas, siekiant giliau išanalizuoti dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje. Kokybinis tyrimo metodas, suteikia galimybę identifikuoti kintamuosius, o esant poreikiui galima duomenis patikrinti ir taikant kiekybinį metodą. Tačiau svarbu, kad taikant kokybinį duomenų rinkimo metodą tinkamai ir detaliam įvardyti interviu imties charakteristikas, taip pat svarbu, kad duomenys būtų validūs, t.y. tinkamai parinkti interviu dalyviai, tinkamai suformuluoti bei pateikti klausimai (Žydžiūnaitė, 2007).

Kokybinio tyrimo metodas leidžia suvokti informantų nuomonę, išgyvenimus ir atskleisti turimą patirtį tiriamaisiais klausimais ir suvokti ją visapusiškai, taip pat išskirti kiekvieno informanto individualumą bei socialinius santykius. Kadangi kokybinis tyrimo metodas yra interpretacinio pobūdžio, todėl tyrimo rezultato duomenys pateikiami aprašomuoju būdu juos iliustruojant informantų citatomis (Girdzijauskienė, 2006).

M. Hoepfl (1997) apibendrintai pateikė įvairių mokslininkų išskiriamus bruožus kokybiniame tyrime:

1. Kokybinio tyrimo duomenys gaunami iš natūralios aplinkos, t.y. iš ten, kur vyksta analizuojami reiškiniai;
2. Tyrėjas — pagrindinis duomenų rinkimo ir analizės instrumentas;
3. Dažniausiai kokybiniams tyrimams naudojama dedukcinė duomenų analizė;

4. Tyrimo rezultatai pateikiami aprašomuoju būdu, iliustruojant juos tyrimo dalyvių citatomis;
5. Kokybinis tyrimas — interpretacinio pobūdžio, kurio tikslas atskleisti asmens ar asmenų unikalią įvykių prasmę;
6. Kokybiniu metodu pabrėžiamas kiekvieno reiškinių, atvejo išskirtinumas;
7. Tyrimo planas nėra nuspręstas iš anksto ir nekintamas, bet rutuliojasi atliekant patį tyrimą;
8. Apie tyrimo kokybę sprendžiama iš specifinių patikimumo kriterijų.

(cit. pagal Girdzijauskienė, 2006)

Apibendrinant galima teigti, jog kokybinio tyrimo tikslas yra aprašyti informantų požiūrį, patirtį, išgyvenimus taip, kaip patys tyrimo dalyviai juos suvokia, išgyvena. Tam tikslui yra pasinaudojama tyrimo dalyvių suteikiama informacija.

Tyrimo metodologija. Siekiant atskleisti dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje pasirinktas kokybinis tyrimas, duomenys rinkti naudojant pusiau struktūrizuotą interviu. Duomenų analizei pasirinkta naratyvų analizės strategija. Naudota naratyvų analizė, nes pasak B. Bitino, L. Rupšienės ir V. Žydžiūnaitės (2008), ir C. Pepper ir H. Wildy (2009), kadangi ši tyrimų strategija paremta informantų pasakojimais apie savo praeities veiklą, sukauptą patirtį ir išgyvenimus. C. Pepper ir F. Wildy (2009) pažymi, kad gautos informacijos kokybė priklauso nuo tyrėjo patirties, pašnekovo įgūdžių ir užsimezgsio ryšio pokalbio metu.

Imties sudarymo būdas. Taikyta kriterinė atranka. Išskirti pagrindiniai atrankos kriterijai:

1. Dėstytoja/ -as, dirbantis X universitete;
2. Dėstytoja/ -as, turintis ne mažesnę kaip 5 metų patirtį dėstant aukštojoje mokykloje;
3. Dėstytoja/ -as, turintis ne mažesnę kaip 3 metų patirtį diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Tyrimo atlikimo vieta. Universitetas X, esantis Vilniuje. Universitetas pasirinktas, kadangi šiame universitete yra organizuojamos nuotolinės studijos.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 5 informantai, dėstantys X universitete. Pažymima, jog atrinkti informantai atitiko visus tris keliamus kriterijus.

Tyrimo vykdymas ir jo ribotumas. Tyrimas atliktas 2015 lapkričio — gruodžio mėnesiais. Elektroniniu paštu susisiektas su aštuoniais X universiteto dėstytojais, kurie atitinka keliamus kriterijus. Gautas atsakas iš 5 dėstytojų, tačiau viena dėstytoja atsisakė dalyvauti

tyrime dėl asmeninių priežasčių. Su atsisakiusia/u dėstytoja/u pakartotinai susisiekti 2016 birželio mėnesį, tačiau antrą kartą buvo gautas neigiamas atsakymas dalyvauti tyrime. Vienas iš informantų rekomendavo dėstytoją, kuri/ -s sutiko dalyvauti tyrime.

Tyrimo instrumentas. Duomenys rinkti naudojant pusiau struktūrizuotą interviu. Numatyti tokie pusiau struktūrizuoto interviu klausimai:

1. Kokia patirtimi, išgyvenimais, susijusiais su nuotolinių studijų diegimu galėtumėte pasidalinti?
2. Ką Jūs asmeniškai patiriate vesdama/s video paskaitas?
  - a. Kaip Jūs įtraukiate studentus vesdama/s paskaitas?
3. Prisiminkite situaciją, kuomet susidūrėte su sunkumais, diegiant nuotolines studijas? Papasakokite apie tai plačiau:
  - a. Kaip Jūs jautėtės iškilus šiems sunkumams?
  - b. Ką patyrėte susidūręs/-usi su sunkumais?
  - c. Kaip sprendėte iškilusius sunkumus?
4. Kokiuose mokymuose Jūs kaip dėstytoja/ -as dalyvavote apie nuotolinių studijų taikymą?
  - a. Papasakokite plačiau, kokios pagalbos Jums labiausiai prireikė diegiant nuotolines studijas?
5. Galbūt yra aspektų, kurių Jūs nepamainėjote, tačiau laikote svarbiais diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje?

Renkant duomenis pusiau struktūrizuoto interviu būdu, remiamasi iš anksto numatytu planu, kuriame yra numatyti konkretūs klausimai. Tačiau tyrėjui sudaroma galimybė spontaniškai interviu metu formuluoti klausimus, interpretuoti atsižvelgiant į situaciją ir išsikeltą tikslą (Bitinas ir kt., 2008). Užduodant atvirus klausimus, tikimasi sulaukti platesnių, informatyvesnių atsakymų nei užduodant uždarus klausimus.

Tyrimo proceso organizavimas. Tyrimo procesą sudaro šie etapai:

1. Duomenų rinkimas;
2. Duomenų apdorojimas;
3. Interpretacija.

Duomenų rinkimo proceso etape — renkami duomenys turi patikrinti daromas prielaidas. Duomenys laikomi reikšmingais tada, kai mes juos lyginame arba gretiname su kitais duomenimis (Kardelis, 2005).

Duomenų rinkimo ir fiksavimo būdai. Prieš pradėdant oficialų interviu, pasiteiraujama kiek metų patirties turi dėstytojas/-a ir kiek metų jis/ji diegia nuotolines

studijas aukštojoje mokykloje. Tuomet užduodami klausimai pagal iš anksto numatytą planą, o interviu eigoje yra užduodami papildomi klausimai, kurie atsižvelgiant į pokalbio eigą, skatina tyrimo dalyvį plačiau papasakoti apie tiriamo reiškinio aspektus. Uždavus visus numatytus klausimus ir išjungus audio prietaisą, į kurią buvo įrašomas pokalbis, su kiekvienu tyrimo dalyviu dar šiek tiek pabendraujama. Taip neoficialaus pokalbio pagalba, kai kuriais atvejais suteikiama papildoma informacija, kuri naudinga tyrimo aspektu. Ši informacija fiksuojama atskirame lape ir vėliau įtraukiama į interviu transkripciją.

Tyrimo etika. Klaidinga būtų manyti, jog dorai nusiteikusiam tyrėjui nereikia jokių etikos normų, standartų ir gairių. Tyrimo etika — neatsiejama nuo supratimo, kad žmonės tyrimuose turi dalyvauti tik savanoriškai, būtina ginti jų teises, saugoti nuo galimų neigiamų padarinių (Bitinas ir kt., 2008). Anot B. Bitino, L. Rupšienės ir V. Žydžiūnaitės (2008) tyrimo etikos klausimai apima: pačius tyrėjus, tyrimo užsakovus (jeigu tokie yra) ir tiriamuosius.

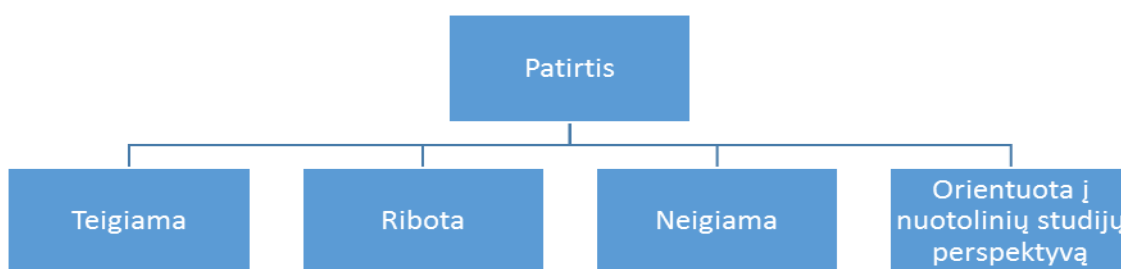
Prieš imant interviu buvo gautas kiekvieno informanto sutikimas dalyvauti tyrime ir įrašyti pokalbį, pristatyta tyrimo tema ir tyrimo tikslas. Pabrėžta, kad interviu garantuoja anonimiškumą ir konfidencialumą. Užtikrinta, kad informantų vardai nebus skelbiami, tuo tikslu užtikrinant informantų anonimiškumą kiekvienam iš informantų suteikta koduotė — A1, A2, A3, A4 ir A5. Užtikrinant konfidencialumą nėra atskleista informantų lytis, aukštoji mokykla, kurioje dirbama ir dėstomi studijų dalykai. Gavus savanorišką informantų sutikimą — interviu įrašomi į mobilųjį telefoną, siekiant kuo tiksliau atvaizduoti duomenis. Su informantais sudaryta sutartis, jog duomenys bus naudojami tik mokslo tikslams ir rezultatams apibendrinti.

Tyrėjo vaidmuo. Tyrėja kalbindama informantus neturėjo išankstinės nuomonės apie nuotolinių studijų diegimą aukštojoje mokykloje, kadangi pačiai neteko su jomis susidurti.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

3.2.1. Dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas

Tyrimo duomenys atskleidė dėstytojų patirtį diegiant nuotolines studijas: ji yra teigiama, neigiama, ribota arba orientuota į nuotolinių studijų perspektyvą (1 pav.)

1 pav. Dėstytojų patirties diegiant nuotolines studijas įsivertinimas

Pasak informanto:

„Patirtis teigiama: parengta daug metodinės medžiagos, skirtos nuotolinėms studijoms, tuo pačiu įvaldant naują studijų būdą – studijas per elektroninę sistemą.“ (A5)

Tyrimu atskleista, kad nuotolinių studijų patirtis yra vertinama ir neigiamai:

„... sakau man iš principo jos yra nepriimtinos, tai net ir negalvoju apie tai ką čia tobulinti, ką čia keisti, nes aš nematau tame prasmės.“ (A1)

„Nebijau pati sau ir čia pagarsinti, jog aš esu skeptiška dėl nuotolinių studijų rengiant Y studentus, kadangi Y profesija yra santykio profesija.“ (A3)

Taip pat informantai turimą patirtį diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje vertina kaip ribotą:

„O iš tikrųjų gal mes neturėjom tos patirties ir dėl to buvo sunku pradėti.“ (A2)

„Nu, ir ta mano patirtis tokia... Ką aš žinau... Tokia labai ribota sakyčiau.<...> ribotas tas toks darbas su studentais, dažniausiai tai vyksta darbų aptarimas...“ (A3)

Nepaisant kylančių sunkumų, diegiant nuotolines studijas ir esant ribotai patirčiai dirbant su nuotolinių studijų studentais, apklausoje dalyvavę dėstytojai mano, kad nuotolinės

studijos turi ateities perspektyvų. Informantų nuomone, yra dalykų, kuriuos galima organizuoti nuotoliniu būdu ir tai yra gera pagalbiniė priemonė organizuojant studijų procesą:

„... dalį programos mes galime įvykdyti nuotoliniu būdu, bet tikrai ne visą.“ (A1)

„Aš manau, kad dalis dalykų tikrai galėtų būti organizuojama nuotoliniu būdu...“ (A2)

„...kad jos turi būti ir atskirais studijų dalykais atveju, gali būti puikiai taikomos, tikrai...“ (A3)

„Nuotolinės studijos yra puiki pagalbiniė priemonė ją derinant su nuolatinėmis studijomis...<...> .....,masiškai“ taikyti jo neįmanoma.“ (A5)

Atlikto tyrimo rezultatai atliepia A. Mickaus, A. Vidžiūno (2009) atlikto tyrimo rezultatus, jog, „Paprasčiausias yra pagalbinių funkcijų modelis, kuriame nenumatomi esminiai esamos auditorinio mokymo metodikos pakeitimai, o IKT skiriamos tiktai pagalbiniės mokymo aptarnavimo funkcijos: vaizdinių iliustracijų ir savarankiškų studijų medžiagos pateikimas“ (p. 22).

Pastebėta, kad nepaisant turimos įvairios patirties diegiant nuotolines studijas — informantai vis dėlto mato nuotolinių studijų naudojimo perspektyvą kaip galimybę užtikrinti veiksmingą studijų procesą. Nuotolinių studijų būdu gali būti pritaikyti studijuoti atskiri studijų dalykai ir tai yra puiki pagalbiniė priemonė studijų procese. Gauti tyrimo rezultatai sutampa su O. Miščenko (2014, p. 103) tyrimu, kad žinių kokybė tampa aukštesnė, kadangi dėstytojas turi daugiau galimybių greičiau pateikti įvairią studijų kursui reikiamą medžiagą.

Visgi, tyrimas atskleidė, kad nuotolinių studijų diegimo patirtis priklauso nuo šio proceso vadybos: studijų programos pritaikomumo nuotolinėms studijoms apsvairstymo, universiteto administracijos aiškios strategijos apsibrėžimo ir dėstytojų įsitraukimo į pasirengimą diegti nuotolines studijas (2 pav.).

2 pav. Vadybos reikšmė nuotolinių studijų diegimo patirčiai

Informantų teigimu, nuotolines studijas galima taikyti, tačiau tam turi būti rimtai pasiruošta, apsvarstant tokių studijų galimybę rengiant konkrečios specialybės studentus:

„...tai turi būti labai gerai išdiskutuota ir diktuojama pačios programos viduje, ką mes atiduodam kaip teorinius dalykus, kuriuos šiaip ar taip studentas turėtų išgirsti, išstudijuot, žinot teorijas kažkokias ir t.t.“ (A2)

„...nuotolinėse studijose jisai yra galimas mano požiūriu, bet tikrai labai aiškioj vietoj <...> nes paruošti Y darbuotoją nuotoliniu būdu, na kaip tai aš dar neturiu įsivaizdavimo...“ (A3)

Kitas išryškėjęs nuotolinių studijų diegimo patirties, susijusios su tokių studijų proceso vadybos patirtimi aspektas — aiški ir detalai parengta administracijos koncepcija. Tyrimo metu išsiaiškinta, jog dėstytojams nėra aiški universiteto koncepcija dėl nuotolinių studijų organizavimo: nėra išskirta aiški riba tarp nuotoliniu būdu studijuojančių studentų ir esančių auditorijoje:

„...turi būti labai ryški universiteto koncepcija ir sprendimas, kad mes norim sukurti...“ (A2)

„...bet trūksta žinių, aš neturiu tiek laiko resursų, reiškia kažkokie laiko resursai man turėtų būti aiškiai įvardinti, kiek aš turiu laiko, neapskaityto laiko, dirbti su nuotolinėm studijom, jeigu tas būtų išgryninta, tas mano, na darbo nuotoliniu būdu, laikas ir įvestas į darbo krūvį <...>“ (A3)

Gauti tyrimo duomenys rodo, kad norint diegti inovacijas studijų procese, orientuotis į kaitą, universitete vis dėlto mažai dėmesio skiriama žmogiškųjų išteklių valdymui. M. Misiūnas ir I. Stravinskienė (2010) teigia, kad diegiant kokybės vadybos sistemą aukštojo mokslo institucijose, pagrindinė problema yra tai, kad aukščiausiosios vadovybės dėmesys dažniausiai nukreipiamas į formalius kokybės vadybos sistemos diegimo procesus, pamirštant, kad sėkmingų pokyčių šerdis — žmogiškasis veiksnys, kurio turinio raišką sudaro ženklus atskiro asmens mąstymo, sąlygojančio atitinkamą jo elgseną, pokytis.

Tyrimu atskleista, kad svarbų vaidmenį nuotolinių studijų diegimo patirties vertinime atlieka dėstytojų įsitraukimas ne tik į diegimo, bet ir į pasirengimo tam etapą.

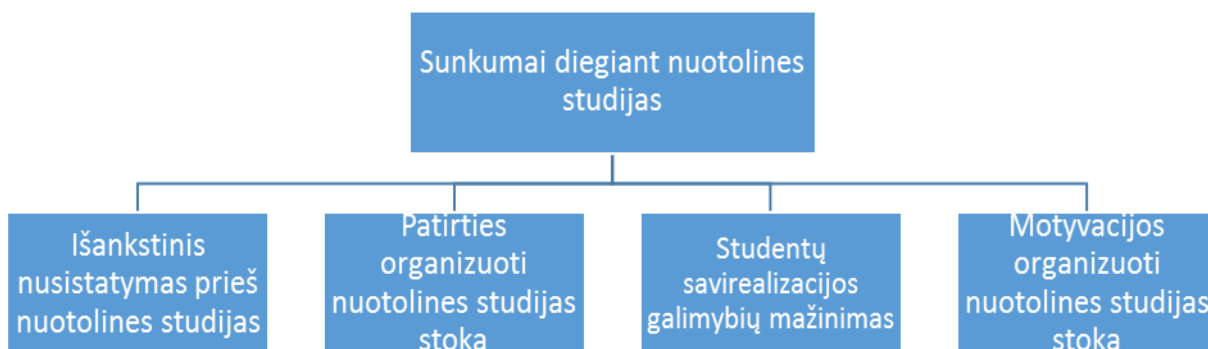
„Mes nepriėmėm jokie bendro sprendimo, mes buvom pastatyti prieš faktą...<...> (reikia - aut.) , na tokio sveiko santykio, kuriame manęs būtų atsiklausijama, kur aš būčiau kartu sprendimą priimančias žmogus, o ne kažkaip paknopstomis bandydama įgyvendinti kažkieno užgaidas, kurios gali keistis kas porą metų.“ (A4)

Gauti tyrimo rezultatai patvirtina J. Ramanauskienės (2008) tyrimo išvadą, kad vienas pagrindinių būdų pagerinti studijų kokybę, užtikrinti visų kokybės vadybos sistemos kūrimo dalyvių įsitraukimą taip pat į studijų proceso organizavimą.

Taigi, tyrimu atskleista, kad dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas įvairuoja nuo teigiamos iki neigiamos, įsivertinant ribotas savo kaip dėstančio nuotolinėse studijose galimybes, tačiau išvelgiant nuotolinių studijų formos perspektyvą, kuriai reiktų pasirengti. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog išryškėjusiai dėstytojų patirčiai didelę reikšmę turi nuotolinių studijų proceso vadybiniai aspektai: organizacijos strategija, situacijos įvertinimas ir dėstytojų įsitraukimas į visus šio vadybos proceso etapus.

3.2.2. Nuotolinių studijų diegimo studijų procese vertinimas

Tyrimo rezultatai atskleidė priežastis, dėl kurių informantams kyla sunkumų diegiant nuotolines studijas. Šią kategoriją patikslinančios subkategorijos: išankstinis nusistatymas prieš nuotolines studijas, patirties organizuoti nuotolines studijas stoka, motyvacijos organizuoti nuotolines studijas stoka, studentų savirealizacijos galimybių mažinimas (3 pav.).

3 pav. Dėstytojams kylantys sunkumai diegiant nuotolines studijas

Tyrimu atskleista, kad dėstytojai turi išankstinę nuomonę apie nuotolines studijas:

„... atsimenu, kai buvo mokykloj tas vėjus, kad viską jungti su technologijom <...>, tai man tos technologijos, kad ir yra ta pažanga tikrai ne visada yra priimtina <...>. Man tai nepriimtina tiesiog yra.“ (A1)

„... aš kažkaip turiu tą skepciją iš anksto...“ (A3)

Taigi, esant išankstiniam nusistatymui prieš nuotolinių studijų diegimą aukštojoje mokykloje, formuojasi negatyvi nuomonė apie šią studijų formą:

„Aš esu griežtai prieš tokį dalyką, nes B kaip ir psichologija yra praktinis dalykas ir nuotoliniu būdu <...> mokyti studentus yra neįmanoma... <...> yra toksai nuotrūkis nuo tų normalių studijų. <...> tai yra kažkoksai tai iškreiptas tas darbas <...> man tai yra netinkami šitie dalykai.“ (A1)

R. Laužackas ir M. Teresevičienė (2009) pažymi, kad pasigendama refleksyvaus studijų turinio įvertinimo. Teigiama, kad dėstytojai nėra parengti nuotolinio mokymo(si) turinio vertinimui — dėstytojams trūksta profesinio pasirengimo. Autorių teigimu, turinio kokybę tiesiogiai lemiantys veiksniai yra teoriškai pagrįsti, tačiau nėra apibendrinti ir Lietuvoje netaikomi.

Atlikta duomenų analizė išryškino profesinio pasirengimo trūkumą. Išryškėjęs aspektas, dėl kurio kyla sunkumų diegiant nuotolines studijas — dėstytojų patirties organizuoti nuotolines studijas stoka:

„Arba aš nežinau dar tokių nuotolinių studijų galimybių kaip tai gali įvykti nuotoliniu būdu...“ (A3)

Atliktas tyrimas atliepia E. Butrimės, V. Zuzevičiūtės ir J. Jarmakovienės (2009) atlikto tyrimo rezultatus, kad stokojant patirties nuotolinių studijų diegime, dėstytojai nežino kaip didinti studentų savirealizaciją studijų procese.

Tyrimas atskleidė, kad dėstytojų požiūriu nuotolinių studijų metu neatliepiamas vienas iš svarbiausių pedagogo veiklos aspektų – tiesioginis bendravimas su besimokančiuoju. Atlikto tyrimo dalyviai pažymi, kad bendravimas su nuotolinių studijų studentais yra ribotas:

„Tai bendras diskusijas vesti su tais studentais praktiškai ir nebuvo kada ir nebuvo poreikio ....“ (A1)

„<...> atskiro laiko aš kažkaip dar nesugebu rasti ... <...> Ta medžiaga galbūt per ilga yra ...<...> aš įsivaizduoju, kad tie dalykai turbūt visai neįdomūs žmogui, kuris tarkim tikrai prisijungia ir žiūri.“ (A2)

Bendravimas kaip pedagoginė kategorija yra susijęs su visais pedagogo veiklos ir asmenybės struktūriniais komponentais. Pasak K. Viršulienės (2016), visas pedagoginis procesas remiasi bendravimu, tai — pagrindinė priemonė kuriant tarpasmeninę sąveiką. Atliktas tyrimas patvirtina mokslininkės išvadą — dėstytojai pirmenybę teikia tiesioginiam bendravimui su studentais:

„Aš iš viso mėgstu bendrauti gyvai, aš nesu tas žmogus, kuris ten mėgsta technologijas ir man neužtenka kalbėti į ekraną arba bendrauti ten Skype ar kažko... Aš mėgstu — tiesiogiai bendrauti ir mano tokie dalykai yra teorija ir praktika arba teoriniai modeliai, arba metodika...“ (A1)

„...kažkaip laikaisi nuostatos, kad studentas ateitų į atsiskaitymą ... <...> ir papasakotų ir aš galėčiau ne tik suprasti iš teksto, kurį jis parašė, bet ir iš to kaip jis darė tą tekstą“ (A3)

„... sužinojimas, kad reikia diegti <...> man nėra priimtina tokia komunikacijos forma.“ (A4)

Tai atliepia B. Žygaitienės (2005) tyrimo rezultatus, kurie pažymi, kad studijų procese būtinas tiesioginis bendravimas su studentais, nes tai procesas, kuriam yra būdinga atsakomoji reakcija – atsiranda grįžtamasis ryšys. Autorės teigimu, dauguma būsimųjų pedagogų svarbiausia komunikacine priemone laiko verbalinį bendravimą (gyvą kalbą).

Remiantis atlikto empirinio tyrimo duomenimis nustatyta, kad dėstytojai susiduria su keblumais vertinant nuotolinių studijų studentų darbus:

„...blogai jaučiuosi iš tikrųjų. Ir dėl to stengiuosi, jog tuos kaupiamuosius darbus ateitų studentas ir pristatytų man, na arba kuriuos aš galėčiau su juo diskutuoti, kalbėtis, suprasti kas jam sekėsi, kas jam nesisekė.“ (A3)

Galima teigti, jog sunkumai diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje dėstytojams kyla dėl jų patirtų emocijų (4 pav). Dėstytojų patiriamas emocijas paaiškina ir atspindi išskirtos subkategorijos: vidinis konfliktas, pasipriešinimas, stresas, baimė ir nepasitenkinimas.

4 pav. Dėstytojų patiriamos emocijos diegiant nuotolines studijas

A. G. Raišienės atliktas (2004) tyrimas atskleidė, kad dėstytojai stokoja praktinių metodinių žinių. Išryškėjusi tendencija — dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo nebuvimas, o pagrindinė dėstytojų žinių gilimo priemonė — savišvieta. Mokslininkų (Kohont ir Nadoh Bergoc, 2010) teigimu, sistemingai planuojama universitetų darbuotojų profesinio mokymo ir tobulinimo sistema, numatanti ir didaktinių dėstytojų gebėjimų plėtrą, įvardijama svarbiausia žmogiškųjų išteklių valdymo priemone. Yra parengta nemažai metodinės medžiagos dėstytojams kaip organizuoti nuotolinių studijų procesą, tačiau turima neigiama arba ribota patirtis nuotolinių studijų diegime, kylantys sunkumai bandant tinkamai organizuoti studijų procesą, sukelia dėstytojams neigiamas emocijas. Informantai įvardina patiriantys vidinį konfliktą:

„... tai toks išgyvenimas dėl to, kad turi vidinį konfliktą tame kaip paruošti nuotoliniu būdu Y darbuotoją, tai tas vidinis konfliktas ir yra.“ (A3)

Kita išryškėjusi emocija — pasipriešinimas. Informantai teigia neturintys kito pasirinkimo ir yra priversti taikytis prie vykstančių pokyčių aukštojoje mokykloje:

„Tai buvo tiesiog „nuleista“, kad Jūs tą turit daryt ir kaip ir daug kas... <...> tada patapom vykdytojais, kurie jeigu nori dirbti universitete, tai arba žaidi pagal tas taisykles arba...“ (A1)

„Tai jausmai yra labai daug pasipriešinimo ir pykčio, dėl to, kad, nu...“ (A4).

Tyrimo rezultatai parodė, kad dalis informantų patyrė stresą, tai atskleidžia jų išsakytos mintys:

„Kadangi studentai savęs tikrai neribojo, tai jie mane šiek tiek ir glumino <...> labai didelė įtampa...“ (A1)

„Kad pradžioje buvo šokas ir stresas, nes jos užklupo labai netikėtai, kuomet mes turėjom parengti nuotolinių studijų ten tuos visus modulius.“ (A2)

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad kai kurie informantai patyrė baimę, kuri susijusi su staiga vykstančiais pokyčiais studijų procese:

„...aš pati buvau išsigandusi ir...“ (A1)

„Ir šičia atsiranda tokias frustracija — baimė, ar čia viskas gerai ir panašiai.“ (A2)

Taip pat dėstytojai juto nepasitenkinimo jausmą dėl ribojamo kontakto su studijuojančiu asmeniu:

„Nuotolinės studijos man riboja kontaktą su žmogum ir aš turiu tenai rašinėti ir atsakinėti raštu, ir komentuoti“ (A1).

„Nu nežinau, konfliktai <...> didelio pasirinkimo ir neturėjom, tai kad mes visi buvom nepatenkinti...“ (A1)

„Tas toks nepasitenkinimas kaip čia tas gali būti?!“ (A3)

Tyrimo metu išsiaiškinta, kad dėstytojai patiria nepasitenkinimą ir savo atliktu darbu bei jo kokybe:

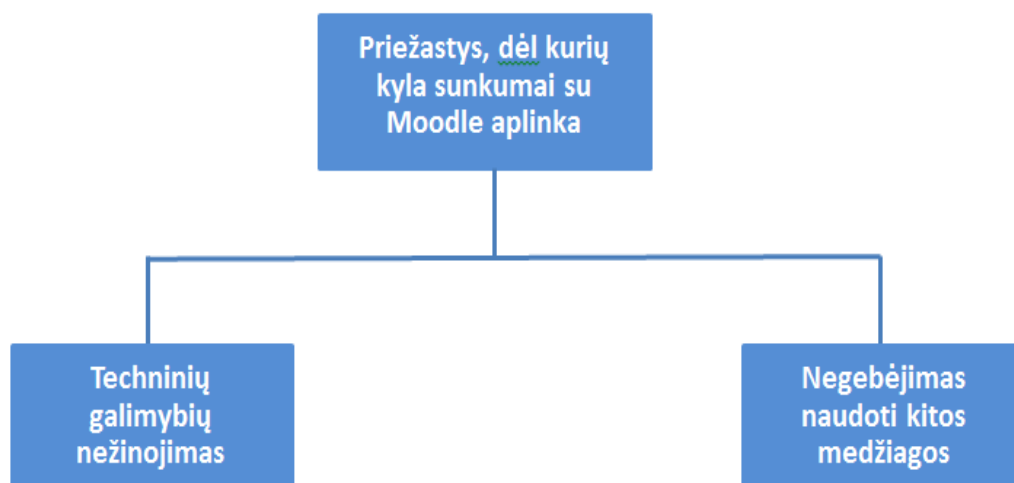
„Gal dėl to, kad turi kažkokį lūkestį, ar ne, arba įsivaizdavimą kaip tai turėtų atrodyti, o tai ką matai — patį netenkina, paties netenkina...“ (A2)

„... kad darei darbą, bet jis buvo na toks... Na, abejotinos kokybės ir man tas jausmas nepatinka, nėra man geras. Man tai yra nepasitenkinimo jausmas, aš vistiek jaučiuosi nepatenkinta nei savim...“ (A3)

„Labai greitai, labai staiga reikėjo viską padaryti ir buvo mesta tam labai daug jėgų ir tuo tarpu visiškai jokios naudos iš to nėra.“ (A4)

Tyrimo duomenys atliepia D. Žvirdausko (2008) atliktą tyrimą, kurio metu išsiaiškinta, kad kokybiškos mokymosi medžiagos parengimas — vienas iš pagrindinių nuotolinių studijų barjerų ir trūkumų. Autoriaus nuomone, nuotolinėms studijoms įtakos turi ir dėstytojų informacinė komunikacinė kompetencija.

Atlikto tyrimo duomenys atskleidė, kad dėstytojai stokoja informacinės komunikacinės kompetencijos. Nuotolinės studijos yra organizuojamos taikant informacines komunikacines technologijas, kurių naudojimas sukelia sunkumų dėstytojams organizuojant studijų procesą. Pagrindiniai sunkumai — tai sunkumai su Moodle aplinka, kurie kyla dėl techninių galimybių nežinojimo ir nepakankamų žinių apie nuotolinių studijų taikymą (5 pav.).

5 pav. Priežastys, dėl kurių dėstytojams kyla sunkumų Moodle aplinka

O. Miščenko (2014) pažymi, kad Moodle virtualios mokymosi aplinkos funkcija — tobulinti studijų procesą, taip užtikrinant aukštos kokybės žinias ir įvertinimo objektyvumą. Autorės teigimu, Moodle virtualios aplinkos naudojimas suteikia galimybę grįžtamajam ryšiui, didina studentų motyvaciją, taip užtikrinant geresnes žinias. Todėl padidėja dėstytojo atsakingumas ir vaidmuo studijų procese — tiek kuriant mokomąją medžiagą, tiek vykdant kurso užduotis.

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad dėstytojams trūksta techninių žinių. Techninių galimybių nežinojimas organizuojant nuotolinių studijų procesą yra tiesiogiai susijęs su informacine komunikacine kompetencija:

„Na, su technika yra tas sudėtingumas <...> ... kai slaptažodį reikia uždėti ant dalyko, tai einu ir klausiu... <...> kada yra kažkokios technologijos, trūksta to... Tokios pagalbos, kaip su jom naudotis ir tos tokios asmeninės.“ (A1)

„Nes ko nemokėčiau, tai vesti video konferencijos Moodle aplinkoj, kol kas moku tik nusifilmuoti, bet kad jie galėtų kalbėti ir ne...“ (A2)

„Labiausiai reikėjo pagalbos, susipažįstant su Moodle sistema.“ (A5)

Techninės ir programinės Moodle sistemos priemonės — užtikrina aukštos kokybės atsakingo studento mokymosi proceso rezultatus, užsiėmimų patrauklumą ir veiksmingumą (Miščenko, 2014). Techninių galimybių nežinojimas glaudžiai susijęs su žinių trūkumu, kurį teigė jaučiantys dalis informantų. Atlikus tyrimą galima teigti, kad dėstytojai negeba naudoti įvairesnės medžiagos studijų procese dėl techninių galimybių žinių stokos:

„... vos buvau paruošusi, nebuvo išdirbusi metodikos...“ (A1)

„Su technologijom irgi galvoju, kad mes žinom, sakykim tokias tas elementarias funkcijas, ar ne, ten tarkim kaip skaidres įdėti, dabar jau žinom kaip nusifilmuoti, bet daugiau galvoju, kad to tokio, kad žaismingiau padaryti, ką tarkim galima įdėti...“ (A2)

Tyrėjų atliktas tyrimas (Lamanauskas, Augienė, Makarskaitė-Petkevičienė, 2012) atskleidė, kad esminis universitetinio išsilavinimo trūkumas — studijų kokybė. Didžiausią nepasitenkinimą studentai išreiškia dėl studijų turinio perkrovimo, t.y., kad reikia mokytis daug nereikšmingų dalykų, netikslinga paskaitų informacija ir t.t. Todėl dalis atlikto tyrimo respondentų akcentuoja nepasitenkinimą dėstytojų turima kompetencija, neobjektyviu studentų vertinimu ir keliamais per dideliais reikalavimais.

Siekiant pagerinti dėstytojų informacinę komunikacinę kompetenciją universitete teikta neformali pagalba dėstytojams. Tuo tikslu organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo visi informantai:

„Čia pradžiai buvo tų mokymų daug ir... Ir tas centras inicijavo įvairius mokymus <...> buvo aiškinama koksai poreikis, kaip reikalinga ir kaip dabar tos technologijos visur...“ (A1)

„Nuotolinių studijų centras mums organizavo tuos mokymus apie Moodle aplinką ir apie jos naudojimo galimybes ir viskas...“ (A2)

„Tai tie mokymai, kurie buvo universitete organizuoti.“ (A3)

„Dalyvavau informacinių technologijų... Ar kaip jis ten dabar Skaitmeninio skyriaus mokymuose dalyvavau, dalyvavau asmeninėse konsultacijose su specialistu A...“ (A4)

„Dalyvavau X universiteto Nuotolinių studijų grupės vedamuose mokymuose.“ (A5).

Pasak dėstytojų formalios pagalbos jie kreipiasi ir į universiteto darbuotojus, turinčius atitinkamas kompetencijas. Nustatyta, kad informantai sulaukė pagalbos iš katedros vedėjos, kolegų ir universiteto, kuriame dėsto Nuotolinių studijų grupės:

„Spręsdavom kartu su katedros vedėja, jeigu iškyla problemos, tai mes ten tiesiog bandėm diskutuoti ir aiškintis...“ (A1)

„... su kolegomis konsultavausi kaip tą daryti, žiūrėjau pati kaip kokios paskaitos filmuojamos kituose pasaulio universitetuose.“ (A4)

„Susidūrus su sunkumais, kreipiuosi į X universiteto Nuotolinių studijų grupę ir ten visada randu atsakymus ir pagalbą.“ (A5)

Atlikto tyrimo rezultatai atliepia (Tolutienė ir kt., 2016) tyrimo rezultatus, rodančius, kad IKT grįstas mokymas dėstytojui studijų procese kelia vis naujus reikalavimus, t.y. dėstytojais turi įvertinti naujus technologijų pokyčius, kurti, redaguoti mokymo programas ir rengti bei tobulinti mokymo medžiagą ir vertinimo sistemą. Tuo tikslu aukštoji mokykla teikia pagalbą dėstytojams, kad gebėtų prisitaikyti prie vykstančių pokyčių studijų procese.

Atlikus tyrimą galima daryti prielaidą, kad patiriamas emocijas sustiprina, tai, kad dėstytojais nepatiria materialinės naudos. Tai atspindi jų išsakytos mintys, kad yra nepatenkinti darbo užmokesčiu ir įvardina darbą su nuotolinių studijų studentais laiko eikvojimu:

„<...> jeigu turi tą nuotolinių studijų kursą parengti, tai kad jis būtų traktuojamas kažkaip kaip tas atskiras studijų dalykas, kur tu turi atskiras valandas kada tu turi <...> būtų įtrauktas į tavo darbo krūvį... <...> už tą darbą apmokam, nes dabar, tai yra darbas, kurį tu turi daryti, bet nu... savo sąskaita kažkokia, tai tas aš manau nėra teisinga ir tada dėstytojais irgi neturi to intereso.“ (A2)

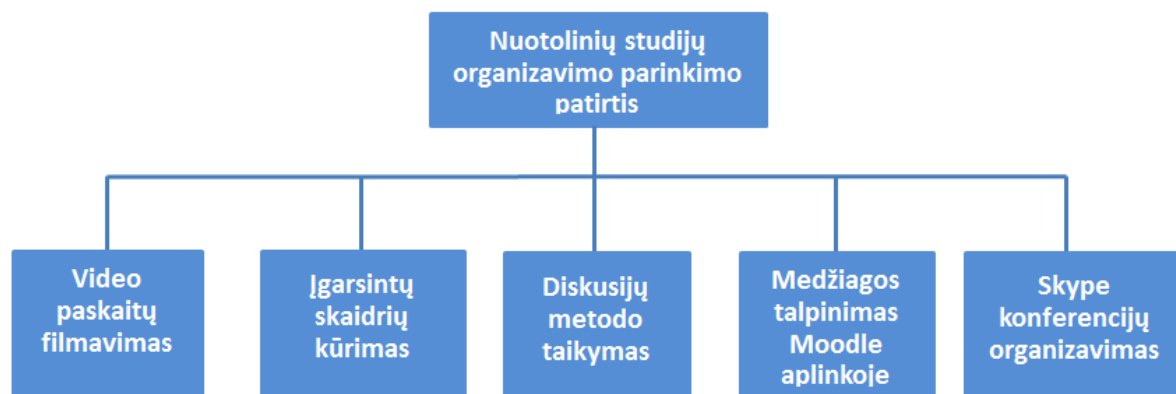
Kadangi dėstytojais nejaučia, kad jų darbas yra vertinamas, tai mažina jų susidomėjimą nuotolinių studijų procesu. Galima daryti prielaidą, jog nuotolinių studijų nenaudojimo

priežastys yra grįstos materialinės naudos nebuvimu ir susiformavusiu požiūriu į nuotolinių studijų taikymą:

„Aš manau, kad sprendimas, kad ištestinių studijų studentai gali naudotis nuotolinių studijų medžiaga yra kaip gelbėjimosi šiaudas, nes tikrai tas visiškai yra nefunkcionalu.“ (A4)

G. Arbutavičiaus (2016) teigimu, naujų technologijų taikymas mokymesi kelia vis naujus iššūkius dėstytojams, kurie turi ne tik gerai išmanyti naujas technologijas — mokėti su jomis dirbti, bet ir privalo gebėti jas metodiškai perteikti studentams. Tai reikalauja laiko sąnaudų ir išteklių. Tuo tikslu turi būti teikiama savalaikė parama dėstytojams.

Nepaisant IKT taikymo studijų procese, vis dėlto svarbiausiu studijų organizatoriumi ir žinių šaltiniu išlieka dėstytojas, o naudojamos technologijos — pagalbinė priemonė, kurią jis, siekdamas užsibrėžtų tikslų, turi gebėti naudoti (Tolutienė, Andriekienė ir Stankus, 2016). Tuo tikslu domėtasi, kokias nuotolinių studijų organizavimo patirtis turi informantai, t.y. koku būdu organizuoja paskaitas nuotolinių studijų studentams (6 pav.).

6 pav. Dėstytojų nuotolinių studijų organizavimo parinkimo patirtis

Informantai įvardino filmuojantys video paskaitas:

„Dabar jau nebereikalaujama, kad visą valandą filmuotis ar pusantros, bet ten tarkim penkiolika minučių — pasakyti tuos dalykus, kas yra skiriama tai paskaitai.“ (A1)

„Dabar bandau, jeigu skaitau paskaitą tarkim studentams veidas į veidą ir filmuojusi, <...> daryt mažiau nukrypimų ir skaidyti, gabaliukais bandau filmuoti, kad iš tikrųjų tada jau studentai gautų jau tą medžiagą kiek įmanoma koncentruotesnę.“ (A2)

„... leidau tas paskaitas filmuoti, bet aš niekaip savo paskaitų formos ir struktūros nekeičiau ir jeigu kam nors dėl to yra bėda, tai tegul patys dėl to ir rūpinasi.“ (A4)

Tačiau atskleista ir tai, jog paskaitų filmavimas yra komplikotas. Kadangi kalbėjimas prieš kameras įpareigoja, jaučiama įtampa ir diskomfortas prieš filmavimą:

„Pats prieš filmavimą, aš tai labai įsitempiu, jaučiu, kad mano bendravimas automatiškai pasikeičia ir bandai tada kalbėt... bet nu va, įsitempi, jeigu įsitempi, tai mąstymas irgi dažnai... nu man sunku tada yra komunikuoti ir kalbėt.“ (A2)

„Bet kitas momentas yra, jog aš turiu kažkokį tai išgyvenimą <...>, kai aš vedu video paskaitas ir jeigu ten kažkur mane mato, girdi, o gal net ne vienas girdi, gal net ne mano studentai, o gal šalia studentų dar kažkas stovi, klausosi kaip tas dėstytojas čia veda tą paskaitą, tai aš išgyvenu tokį biški diskomfortą, nes aš nenorėčiau, kad taip būtų.“ (A3)

Siekiant išvengti paskaitų filmavimo, tyrimo dalyviai įvardino naudojantis įgarsintas skaidres, kurių pagalba paskaitos tampa interaktyviomis ir pateikiama glaustesnė informacija:

„Tokių atveju, kada norima padaryti tas tokias paskaitas interaktyvias, ne interaktyvias, o su tom technologijom, man labiausiai yra priimtinas, kai yra įgarsintos skaidrės...“ (A1)

Tyrimu atskleista, kad siekdami aktyvinti nuotoliniu būdu studijuojančius, dėstytojai siūlo studentams dalyvauti diskusijose, kad *„toku būdu jie, nors ir per nuotolį, bet pajunta, kad yra grupė, kurioje gali dalintis žiniomis.“ (A1)*

Pažymėtina ir tai, kad dėstytojai daug studijoms reikalingos medžiagos sukelia į Moodle sistemą. Informantai Moodle sistemą apibūdina kaip labai patogią ir laiko puikiai pagalbine priemone:

„Aišku ta Moodle aplinka, kur mes keliam medžiagą, kurią aš dabar naudoju visą laiką yra labai patogi studentams ir aš dabar be jo neįsivaizduoju kaip būtų galima, žodžiu, dirbti — atvirai pasakius. <...> aš, kaip dėstytoja, esu sau radusi, jog Moodle aplinka mano dėstomiems dalykams labai tinka ir labai padeda, tikrai... Medžiagą sukelti, ją parodyti, studentams lengviau atrasti, sudėlioti keisti, nepakeisti naujais, įvesti atsiskaitymų laikus, kažkokius kaupiamuosius susivesti...“ (A3)

Informantai turi ateities viziją kaip plačiau organizuoti nuotolines studijas ir numato ne tik paskaitų filmavimą, tačiau ir planuoja išbandyti Skype konferencijas, kurios padėtų užmegzti kontaktą su nuotoliniu būdu studijuojančiu asmeniu:

„Dažnai galvoju apie galimybes, kad bandysiu filmuotis dar atskirai, tada Skype tarkim galimybes panaudot, kad tiesiog pasikalbėt — galbūt užmegzt kontaktą.“ (A2)

Atliktas tyrimas patvirtina D. Šavareikienės (2006) įžvalgą, kad informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas nuotolinių studijų procese suteikia galimybę gauti, kaupti, perduoti informaciją neatsižvelgiant į laiką ir erdvę. Todėl nuotolinės studijos — laikomos veiksminga strateginių uždavinių įgyvendinimo priemonė, kuri padeda sparčiau ir sėkmingiau suvokti laiko vadybos esmę studijų procese

Taigi, IKT naudojimas studijų procese kelia iššūkius dėstytojams, nes jie turi gebėti derinti technologijas ir didaktikos principus (Tolūtienė ir kt., 2016). Tyrimo metu nustatyta, kad dėstytojams diskomfortą sukelia rašytinė komunikacija:

„Po truputį mokinamės studentus komentuoti raštu, po truputį... Na bent jau aš mokinuosi komentuoti raštu, nes vis daugiau atsiranda tos nuotolinės komunikacijos, tiek tarkim studentams rengiant baigiamuosius darbus, tiek su ištęstinių studijų studentais.“ (A2)

„... jie (dėstytojai-aut.) negali kol kas suprasti kaip jie gali paruošti studentą nuotoliniu būdu, Y studentą. Arba padaryti studentų refleksijas po praktikos nematant...“ (A3)

G. Tolūtienė, R. M. Andrikiienė ir V. Stankus (2016) pažymi, kad planuojant ir organizuojant nuotolinių studijų turinį, pagalbą — svarbiausia yra tinkamas dėstytojų pasirengimas, kompetencija, tačiau ir besimokančiųjų motyvacijos stiprinimas.

Tačiau dėl jaučiamo žinių trūkumas kaip organizuoti nuotolinių studijų procesą, kaip komunikuoti su nuotolinių studijų studentais, atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad informantai susiduria su problema — nežinojimu kaip didinti nuotolinių studijų studentų motyvaciją:

„Nėra paprasta man, vat tas išgyvenimas yra, kad man nėra paprasta motyvuoti studentą, kurio aš nematau... <...> tik kažkokių laiškų arba motyvuotų padaršinių, tik tokiais žodžiais, ką aš ir iki šiol darau rašydama laiškus studentams... Kito varianto motyvacijai nelabai turiu...“ (A3)

Apibendrinant galima teigti, jog pagrindiniai sunkumai diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje kyla dėl išankstinio nusistatymo, patirties studijų organizavime stokos, motyvacijos organizuoti nuotolines studijas stokos ir studentų savirealizacijos galimybių mažinimo. Dera pažymėti, kad dėstytojai stokoja informacinės komunikacinės kompetencijos, todėl kyla papildomi sunkumai naudojant Moodle aplinką. Sunkumai su Moodle aplinka kyla dėl techninių galimybių nežinojimo ir turimų nepakankamų žinių apie nuotolines studijas. Kylantys sunkumai ir materialinės naudos nebuvimas sustiprina dėstytojų patiriamas emocijas ir kelia nepasitenkinimą atliekamam darbu.

DALINĖS EMPIRINĖS DALIES IŠVADOS

Nors dėstytojų patirtis nuotolinių studijų diegime yra įvairi - nuo teigiamos iki neigiamos, vis dėlto dėstytojai įžvelgia nuotolinių studijų perspektyvą. Patirčiai didelės įtakos turi: organizacijos strategija, gebėjimas įvertinti situaciją ir dėstytojų išitraukimas į vadybos proceso etapus. Vadybos proceso etapus apima: studijų programos pritaikomumo nuotolinėms studijoms apsvairstymas, universiteto administracijos aiškios strategijos apsibrėžimas ir dėstytojų išitraukimas į pasirengimą diegti nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Nuotolinės studijos yra puiki pagalbinė priemonė, kuri padeda organizuoti atskirus studijų dalykus, tačiau tam turi būti rimtai pasiruošta, apsvairstant tokių studijų galimybę rengti konkrečios specialybės studentus.

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad nuotolinių studijų diegimo patirties, susijusios su tokių studijų proceso vadybos patirtimi aspektas — aiški ir detalai parengta administracijos koncepcija. Nustatyta, jog dėstytojams nėra aiški universiteto koncepcija dėl nuotolinių studijų organizavimo, t.y. nėra išskirta aiški riba tarp nuotoliniu būdu studijuojančių studentų ir esančių auditorijoje.

Atlikta duomenų analizė išryškino profesinio pasirengimo trūkumą. Išryškėjęs aspektas, dėl kurio kyla sunkumų diegiant nuotolines studijas — dėstytojų patirties organizuoti nuotolines studijas stoka, išitraukimas ne tik į diegimo, bet ir į pasirengimo tam etapą, dėstytojai nežino kaip didinti studentų savirealizaciją studijų procese, stokoja informacinės kompiuterinės kompetencijos.

Universitete teikiama formali ir neformali pagalba dėstytojams — teikiamos konsultacijos, organizuojami mokymai.

Nustatyta, kad dėstytojų požiūriu nuotolinių studijų metu neatliepiamas vienas iš svarbiausių pedagogo veiklos aspektų – tiesioginis bendravimas su besimokančiuoju, kuriam yra būdinga atsakomoji reakcija — grįžtamasis ryšys. Dėl šios priežasties dėstytojai susiduria su sunkumais vertinant nuotolinių studijų studentus.

Taip pat informantai susiduria su sunkumais dėl techninių galimybių nežinojimo arba turimų nepakankamų žinių apie nuotolinių studijų organizavimo procesą. Sunkumai įtakoja dėstytojų patiriamas neigiamas emocijas, tokias kaip vidinis konfliktas, pasipriešinimas, stresas, baimė ir nepasitenkinimas. Patiriamas emocijas sustiprina, tai, kad dėstytojai

nepatiria materialinės naudos ir įvardina darbą su nuotolinių studijų studentais laiko eikvojimu.

Dėstytojams, naudojantis Moodle aplinka, sunkumai kyla dėl techninių galimybių nežinojimo ir nepakankamų žinių apie nuotolinių studijų taikymą.. Vienas iš pagrindinių būdų pagerinti studijų kokybę, užtikrinti visų kokybės vadybos sistemos kūrimo dalyvių įsitraukimą į studijų proceso organizavimą. Taigi, sistemingai planuojant universitetų darbuotojų profesinio mokymo ir tobulinimo sistemą, didinama didaktinių dėstytojų gebėjimų plėtra, kuri kaip įvardijama svarbiausia žmogiškųjų išteklių valdymo priemone.

Visgi, dėstytojai stengiasi prisitaikyti prie vykstančių pokyčių nuotolinių studijų organizavimo procese ir išvelgdami nuotolinių studijų perspektyvą — filmuoja video paskaitas, įgarsina skaidres, taiko diskusijų metodą, talpina mokomąją medžiagą Moodle aplinkoje ir organizuoja Skype konferencijas. Taip yra sudaromos sąlygos vyksti lankstesniam nuotolinių studijų procesui.

IŠVADOS

1. Aukštojo mokslo pagrindinis tikslas — atliepti vis kintančius visuomenės poreikius ir prisitaikyti prie vykstančios mokslo pažangos, ugdyti išsilavinusią, turtingą žinių visuomenę, kuri keltų visuomenės intelektualinį ir kūrybinį potencialą. Aukštojo mokslo paskirtis siejama su galimybių asmeniui suteikimu, pagalba ir skatinimu įgyti išsilavinimą, mokslinius bendrosios ir profesinės kultūros pagrindus, įgalinančius pasirengti visavertiškam savarankiškam gyvenimui, tad svarbu mokymą orientuoti ne tik į žinių perteikimą, bet ir į praktinių įgūdžių bei gebėjimų formavimą. Todėl aukštojo mokslo studijų procesui yra keliami šie reikalavimai — studijų patrauklumas, prieinamumas, konkurencingumas, kokybė, puoselėjamos vertybės bei poreikius atitinkantis studijų turinys.

Nuotolinės studijos — lankstus studijų organizavimo būdas, kuriam lankstumą suteikia informacinių ir komunikacinių ryšių oranizavimo priemonės. Kadangi besimokančiajam yra sudaroma galimybė mokytis pasirinktoje vietoje, priimtiniu tempu ir laiku. Siekiant kokybiškai organizuoti nuotolines studijas, svarbu kokybę užtikrinti visuose studijų rengimo ir įgyvendinimo etapuose: studijų organizavimo procese, nuotolinių studijų programų rengime ir administravime, paramos teikime besimokantiesiems ir dėstytojams, vykdant studentų vertinimą ir rūpinantis personalo kvalifikacija.

2. Dėstytojų patirties analizė atskleidė, kad:

a. Diegiant nuotolines studijas dėstytojų patirtis yra labai nevienoda: teigiama, neigiama, ribota arba orientuota į perspektyvą. Šią patirtį lemia nepakankama nuotolinių studijų diegimo proceso vadyba: stokojama moksliai pagrįstos ilgalaikės nuotolinių studijų diegimo strategijos, į kurios rengimą būtų įtraukti dėstytojai.

b. Sunkumai diegiant nuotolines studijas kyla dėl dėstytojų išankstinio nusiteikimo prieš tokią studijų formą, kuri galima paašškinti informacinių komunikacinių technologijų valdymo kompetencijos stoka. Stokodami patirties nuotolinių studijų diegime, dėstytojai nežino kaip didinti studentų savirealizaciją studijų procese.

c. Universitete teikiama formali ir neformali pagalba dėstytojams diegiantiems nuotolines studijas — teikiamos konsultacijos, organizuojami mokymai, tačiau tai menkai didina jų motyvaciją tobulinti informacinę komunikacinę kompetenciją. Pagrindinės to priežastys — neadekvatus santykis tarp laiko, kurio reikia diegiant nuotolines studijas ir dėstytojo paskatinimo už šį darbą.

REKOMENDACIJOS

Švietimo politikos formuotojams:

1. Koreguoti dėstytojo pedagoginio darbo krūvio apskaitą, įtraukiant valandas, skirtas pasirengimui diegti nuotolines studijas ir darbui Moodle aplinkoje.

Aukštųjų mokyklų administracijai:

1. Parengti aiškią ir ilgalaikę nuotolinių studijų diegimo strategiją;

2. Organizuoti dėstytojų, dirbančių su nuotolinėmis studijomis, tęstinį ir individualizuotą kvalifikacijos tobulinimą

Dėstytojams

1. Tobulinti informacinę ir komunikacinę kompetenciją;

2. Skirti daugiau dėmesio metodinės medžiagos rengimui, skirtos nuotolinių studijų studentams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Abarius, P. ir Liubinas, V. (2014). Elektroninių mokymosi aplinkų ir akademinų informacinių sistemų integravimas. 2(1), 22-52.
2. Abromavičienė, D., Teresevičienė, M. ir Volungevičienė, A. (2013). Technologijomis grįsto mokymo dalyvių — andragogų ir besimokančiųjų—vaidmenų kaita. *Andragogika 1 (4)*, 99-110.
3. Abromavičienė, D., Teresevičienė, M. ir Volungevičienė, A. (2014). Changing roles of andragogues and learners in technology enhanced teaching/learning. *Andragogy,4*, 99-110.
4. Acienė, E., ir Kreiviniene, B. (2013). Probleminio mokymosi metodo taikymas socialinio darbo magistrantūros studijose. Iš I., Bararanauskienė, *Inovatyvūs studijų metodai II pakopos Socialinio darbo studijų programoje. Metodinė priemonė dėstytojams* (88-107). Vilnius: BMK leidykla.
5. Ališauskienė, R., Ušeckienė, L., Kardelis, K. ir Šukys, S. (2007). Aukštųjų universitetinių mokyklų dėstytojų požiūrio į institucijos veiklą ir akademinės vertybes raiška. *Pedagogika*, (87), 33-41. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367163623166/DS.002.0.01.ARTIC>
6. Altbach, P. G., Reisberg, L., ir Rumbley, L. E. (2009). Trends in global higher education: Tracking an academic revolution.
7. Arbutavičius, G. (2016). *Technologijomis grindžiamo mokymosi integracija verslo organizacijose* (daktaro disertacija).
8. Ardalan, K. (2008). The philosophical foundation of the lecture-versus-case controversy: Its implications for course goals, objectives, and contents. *International Journal of Social Economics*. 35(1/2), 15-34. doi: <http://dx.doi.org/10.1108/03068290810843819>
9. Baležentis, A. (2008). Inovatyvumo metodiniai aspektai kaimo plėtros strateginiame valdyme. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2(11), 63-68.
10. Baranauskienė, I. (2013). Inovatyvūs studijų metodai II pakopos Socialinio darbo studijų programoje. *Metodinė priemonė dėstytojams*. Vilnius: UAB „BMK Leidykla“.
11. Barzdžiukienė, E. ir Jarovaitienė, R. (2012). Aktyviųjų mokymo metodų įtaka studentų kritiniam mąstymui ugdyti. *Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė, 1*.

12. Bitinas, B., Rupšienė, L., ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
13. *Bolonijos deklaracija*. (1999). Prieiga per internetą: <http://www.ehea.info/cid100210/ministerial-conference-bologna-1999.html>
14. Bubnys, R. (2007). Mokymosi lygių įvairovė kaip reflektivaus ugdymo aukštojoje mokykloje prielaida. *Ugdymo psichologija*, 18, 61-68.
15. Bulajeva, T. (2013). Tarptautiškumo politikos iššūkiai Lietuvos aukštajam mokslui: konkurencija vs bendradarbiavimas. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (30), 104-113.
16. Bulajeva, T., Čepienė, A., Lepaitė, D., Teresevičienė, M. ir Zuzevičiūtė, V. (2011). *Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
17. Čiarnienė, R., Vienažindienė, M., ir Kumpikaitė, V. (2012). Informacinių technologijų taikymas studijų procese: palyginamoji analizė. *Economics and Management*, 17(4), 1552-1558.
18. Cijūnaitienė, A. ir Galkienė, A. (2007). Mokymo metodų taikymo veiksmingumas ir populiarumas. *Pedagogika*, (87), 77-85.
19. Europos Komisijos komunikatas. 2020 m. Europa. (patvirtintas 2010 m. kovo 3 d. Nr. KOM(2010) 2020), (2010). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
20. Europos komisijos komunikatas. 2020 m. *Europa: Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija*. (2010). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC2020&from=LT>
21. Flick, U. (2007). *Designing qualitative research*. Los Angeles: Sage Publications.
22. Garrison, D. R. ir Vaughan, N. D. (2008). *Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines*. John Wiley & Sons.
23. Gasiūnaitė, M. ir Juknytė-Petrekienė, I. (2015). Aukštojo mokslo studijų kokybė: akademinio personalo kompetentingumo užtikrinimo iššūkiai. *Studies in Modern Society*, 6(1).
24. Gaskell, A. ir Mills, R. (2014). The quality and reputation of open, distance and e-learning: what are the challenges? *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 29(3), 190-205.
25. Ginevičius, R. ir Ginevičienė, V. B. (2005). Universitetų dėstytojų darbo efektyvumo daugiakriterinis proporcingas vertinimas. *Pedagogika*, (78), 121-126.

26. Girdzijauskienė, S. (2006). *Kokybinis interviu. Metodiniai nurodymai*. Vilnius: VU specialiosios psichologijos laboratorija.
27. Gudaitytė, D. (2000). *Aukštojo mokslo tapimo masiniu reiškiniu ypatumai: pasaulinės tendencijos ir jų projekcija į Lietuvą* (daktaro disertacija).
28. Guohong, G., Ning, L., Wenxian, X. ir Wenlong, W. (2012). The study on the development of internet-based distance education and problems. *Energy Procedia*, 17, 1362-1368.
29. ISM vadybos ir ekonomikos universiteto išlyginamųjų studijų ir papildomų studijų tvarka (2012). Prieiga per internetą: https://www.ism.lt/system/files/2013_ism_islyginamuju_studiju_ir_papildomu_studiju_tvarka_0.pdf
30. Jakubauskaitė, V. ir Linkaitytė, G. M. (2010). Atvirojo mokymosi idėjos įgyvendinimo aukštojoje mokykloje patirtis. *Pedagogika*, (100), 107-114.
31. Janilionis, V., Abarius, P., Denisovas, V., Holmberg, K. A., Lukšaitė, D., Machado, C., Šaltenienė, E., Tamulevičius, S. ir Vidžiūnas, A. (2006). Nuotolinių studijų kokybės vertinimo Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose analizė. Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras.
32. Jarmakovienė, J., Zuzevičiūtė, V., ir Butrimė, E. (2009). Mišraus mokymo poreikiai socialinių mokslų studentų ir dėstytojų požiūriu. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (23), 43-51.
33. Jonaitienė, L., Čižienė, R. ir Adomėnienė, A. (2013). Application of the Blended Teaching/Learning Methods in the Education Process of Pharmacy Assistants and Cosmetologists at Kauno Kolegija/University of Applied Sciences. *Health Sciences*, 23(4 (89)), 135-139.
34. Juodaitytė, A. ir Savickis, A. (2013). Application of the hermeneutic method in contemporary educology science. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 30(30): 24-33.
35. Kanapeckienė, L., ir Gribniak, V. (2007). Žinių valdymas ir aukštasis mokslas. *Pedagogika*, (85), 22-27.
36. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas*. Kaunas.
37. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
38. Kauno kolegijos studijų tvarka (2012). Prieiga per internetą: http://kaunokolegija.lt/wpcontent/uploads/2012/07/Kauno_kolegijos_studiju_tvarka_2012.pdf
39. Keciorytė, V. (2008). Aukštojo mokslo principai. *Santalka: Filologija, Edukologija*, 16(4), 38-45. doi: 10.3846/1822-430X.2008.164.38-45

40. Kohont, A. ir Nadoh Bergoc, J. (2010). On the Way into the Bologna Reform--A Consideration of the Quality and the Role of Human Resource Management in Higher Education System. *Quality of Higher Education*, 7, 12-36.
41. Lamanuskas, V., Augienė, D. ir Makarskaitė-Petkevičienė, R. (2012). Universitetinių studijų problematika: studentų pozicija. *Švietimas: politika, vadyba, kokybė/Education Policy, Management and Quality*, 1(10), 6-21.
42. *Lietuvos aukštasis mokslas*. (1999). Vilnius: Baltoji knyga.
43. Lietuvos mokslo tarybos nutarimas dėl Lietuvos mokslo tarybos 2011 m. gegužės 16 d. nutarimo nr. VII-71 dėl minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų ir mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų aprašo patvirtinimo patikslinimo. (2012). *Valstybės žinios*, 17(795). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8CC32DE19D74>
44. Lietuvos Respublikos Aukštojo mokslo įstatymas. (2000). *Valstybės žinios*, 27(715).
45. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo ir mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas. (2005). *Valstybės žinios*, 85(3136).
46. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. (2009). *Valstybės žinios*, 54(2140).
47. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. (2009). *Valstybės žinios*, 59(2325). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0A0AAA0988EE>
48. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimas. (2010). *Valstybės žinios*, 44(2139). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.38D8B16062C2>
49. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose rekomendacijų patvirtinimo. (2010). (V-2319).
50. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl studijų pakopų sąrašo patvirtinimo. (2011). *Valstybės žinios*, 143(6721). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7FAF374025FF>
51. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. V-54 „Dėl pedagogų reglamento patvirtinimo“ pakeitimo (2012). *Valstybės žinios*, 76(3959).
52. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. (2011). *Valstybės žinios*, 38(1804).

53. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 500 „Dėl laipsnio nesuteikiančių studijų programų vykdymo aukštosiose mokyklose.“ (2010). *Valstybės žinios*, 53(2602).
54. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl gydytojų odontologų rengimo. (2003). 104(4667). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8962EFE053AE>
55. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl gydytojų rengimo. (2003). *Valstybės žinios*, 104(4667). Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F1D2EF137C18/TAIS_463729
56. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl veterinarinės medicinos rezidentūros nuostatų patvirtinimo. (2004). *Valstybės žinios*, 30(992). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C01C6D05AC1E>
57. Lietuvos studijų politikos 2009–2011 m. pokyčių kompleksinė analizė. (2013). Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/Kompleksine+analize.pdf/05ac895c-3eb5-403a-abfc-17f20f52d710>
58. Lietuvos švietimo koncepcija. (1992). Vilnius: Leidybos centras.
59. Lisabonos strategija. (2000). Prieiga per internetą: <http://elibrary.lt/resursai/DB/IVPL/Lisabonos%20strateg/LISABONOS%20STRATEGIJA.pdf>
60. Liu, H. C. ir Yen, J. R. (2014). Effects of Distance Learning on Learning Effectiveness. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(6), 575-580.
61. Lokken, F. ir Mullins, C. (2013). Distance Education Survey Results. Trends in eLearning: Tracking the Impact of eLearning at Community Colleges. International Technology Council (ITC): Washington, DC.
62. Lukošūnienė, V. (2010). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimo situacijos Lietuvoje apžvalga. *Suaugusiųjų neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimas. Informacinis leidinys. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija*.
63. Lukšaitė, J. (2007). *Mišraus kurso rengimo ir diegimo metodika*. Kaunas: Kauno kolegija.
64. Miščenko, O. (2014). Dėstytojo esminė svarba dėstant nuotoliniu būdu ir progresyvusis mokymo metodas, naudojant virtualiąją mokymo aplinką. Santalka: *Filologija, Edukologija*, 22(2): 97-104. doi: <http://dx.doi.org/10.3846/cpe.2014.010>
65. Misiūnas, M. ir Stravinskienė, I. (2010). Kaita ir keitimasis – efektyvios kokybės vadybos sistemos pagrindas. *Aukštojo mokslo kokybė, 2010, nr. 7*, 132-154.

66. Moore, J. L., Dickson-Deane, C., Galyen, K. ir Chen, W. (2010). Designing for E-learn, Online, and Distance Learning Environments: Are They the Same?
67. Mykolo Romerio universiteto nutarimas dėl MRU kvalifikacinių dėstytojų, mokslo darbuotojų pareigybių reikalavimų patvirtinimo. (2014).
68. Mykolo Romerio universiteto senato nutarimas dėl Mykolo Romerio universiteto studijų tvarkos patvirtinimo. (2011). Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/centrai/akademiniu_reikalu_centras/teises_aktai/Studiju_tvarka_2011.pdf
69. Newman, F., Couturier, L. ir Scurry, J. (2010). *The future of higher education: Rhetoric, reality, and the risks of the market*. John Wiley & Sons.
70. Pečiuliauskienė, P. (2008). Kompiuterizuoto mokymo metodai pradedančiųjų mokytojų edukacinėje praktikoje. *Pedagogika*, (89), 64-69.
71. Peilakauskaitė, K. ir Varanauskas, A. (2011). Studijų programų atnaujinimas: studentų vaidmuo diegiant ir tobulinant kompetencijomis grįstą ir į studentus orientuotą studijų sistemą. Vilnius: Vilniaus universitetas.
72. Pepper, C. ir Wildy, H. (2009). Using narratives as a research strategy. *Qualitative Research Journal*,9(2), 18-26.
73. Pukelis, K. ir Pileičikienė, N. (2005). Studijų kokybė: studijų rezultatų paradigma. *Aukštojo mokslo kokybė*,2, 96-107.
74. Purvaneckienė, G. ir Čiužaitė, G. (2010). Švietimo reformos ir teisingumas. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (25), 85-99.
75. Raišienė, A. (2005). Bendradarbiavimo kaip viešojo sektoriaus veiklos organizavimo alternatyvos teoriniai aspektai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, (5), 56-60.
76. Ramanauskienė, J. (2008). Studijų kokybės valdymas aukštojoje mokykloje patirtis, tendencijos ir perspektyvos. *ISSN 1822-6760 Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Mokslo darbai (socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03S)*, 15(4), 126-133
77. Ramsden, P. (2003). *Learning to teach in higher education*. Second edition. RoutledgeFalmer. Prieiga per internetą: https://www.amazon.com/Learning-Teach-Higher-Education-Ramsden/dp/0415303451#reader_0415303451Ramsdenas
78. Ruiz, J. G., Mintzer, M. J. ir Leipzig, R. M. (2006). The impact of e-learning in medical education. *Academic medicine*,81(3), 207-212.
79. Rutkauskienė, D., Lenkevičius, A., Targamadzė, V. ir Volungevičienė, A. (2007). *Nuotolinio mokymosi dėstytojo vadovas*. Vilnius: Informatika.

80. Rutkauskienė, D., Targamadžė, A., Kovertaitė, V., Simonaitienė, B., Abarius, P., Mačiulis, M. ir Žvinienė, V. (2003). *Nuotolinis mokymasis*. Kaunas: Technologija.
81. Rutkienė, A. ir Trepulė, E. (2009). Nuotolinis suaugusiųjų mokymas (is) mokymosi visą gyvenimą kontekste. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (23), 29-42.
82. Sajienė, L. ir Pilkienė, S. (2009). Binarinės aukštojo mokslo sistemos dermės probleminės dimensijos. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, (18), 156-167.
83. Šavareikienė, D. (2006). Vadybos modulio perkūrimas ir parengimas studijoms mišriuoju būdu kaip motyvacinė iniciatyva. *Socialiniai tyrimai*, (8), 126-131.
84. Šiaulių universiteto studijų nuostatai. (2011). Prieiga per internetą: http://susa.lt/wp-content/uploads/2011/09/siauliu-universiteto-studiju-nuostatai-is-v-450_20130612_patikslinti.pdf
85. Targamadžė, A. ir Petrauskienė, R. (2008). Nuotolinių studijų kokybė technologijų kaitos sąlygomis. *Aukštojo mokslo kokybė*, 5, 74-93.
86. Targamadžė, V. (2013). Probleminio mokymosi kaip studijų metodo ir kaip strategijos sampratos problema. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (31), 61-68. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/2515/1731>
87. Teresevičienė, M., Rutkauskienė, D., Volungevičienė, A., Zuzevičiūtė, V., Rutkienė, A. ir Targamadžė, A. (2008). Nuotolinio mokymo (si) taikymo galimybės tęstinio profesinio mokymo plėtrai skatinti. Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas.
88. Teresevičienė, M., Volungevičienė, A., Trepulė, E., Žydžiūnaitė, V., Rutkienė, A., Tait, A. W. ir Kaminskienė, L. (2015). *Technology enhanced learning integration into organizations*. Vytauto Didžiojo universitetas: Versus aureus.
89. Thomas G. (2011). A typology for the case study in social science following a review of definition, discourse and structure. *Qualitative Inquiry*. 17(6), 511–521. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/258182057_A_Typology_for_the_Case_Study_in_Social_Science_Following_a_Review_of_Definition_Discourse_and_Structure
90. Tinfavičienė, I. (2007). Istorinė universitetinio aukštojo mokslo sampratos raida. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (19), 186-195.
91. Tolutienė, G., Andriekienė, R. M. ir Stankus, V. (2016). Andragogo parama/pagalba besimokantiesiems informacinių ir komunikacinių technologijų aspektu. *Andragogy*, 6, 8-25.
92. Umantaitė-Vaivadienė, D. (2014). Mokymo metodų parinkimas ir taikymas visuomeninės geografijos studijų procese. *Geografija ir edukacija*, 2, 78-87.
93. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. (2013). Prieiga per internetą https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/451_f91e8f0a036e87d0634760f97ba07225.pdf

94. Vidžiūnas, A. ir Mickus, A. (2009). Informacinių komunikacinių technologijų ir nuotolinių studijų metodų diegimas tradicinėse studijose. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (23), 21-28.
95. Vilniaus kolegijos dėstytojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašas. (2010).
96. Vilniaus universiteto pedagoginio ir mokslo personalo atestavimo ir konkursų pareigoms eiti organizavimo nuostatai. (2013). Prieiga per internetą: http://www.vu.lt/site_files/Pedagoginio_ir_mokslo_personalo_atestavimo_ir_konkurs%C5%B3_pareigoms_eiti_nuostatai_2013-12-18.pdf
97. Vilniaus universiteto Studijų nuostatai. (2012). Prieiga per internetą: <http://www.vu.lt/studijos/apie-studijas/45-studijos/studijos/2557-studiju-nuostatai>
98. Viršulienė, K. (2016). Studentų pedagoginio bendravimo gebėjimų ugdymas (is) atliekant pedagoginę praktiką, mentorių požiūriu. *Pedagogika*, 121(1): 101-112.
99. Volungevičienė, A., ir Teresevičienė, M. (2008). Quality assessment dimensions of distance teaching/learning curriculum designing. *Aukštojo mokslo kokybė*, (05), 32-53.
100. Volungevičienė, A., Teresevičienė, M. ir Laužackas, R. (2009). Nuotolinio mokymo (si) turinio projektavimo modelis: kokybės vertinimo dimensijos ir veiksniai. *Acta Pedagogica Vilnensia*, (23), 9-20.
101. Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojų ir mokslo darbuotojų, dirbančių humanitarinių mokslų srityje, minimalių kvalifikacinių pareigybių reikalavimų aprašas. (2013). Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2016/04/2013-03-27_Nr.2-4_Hum.pdf
102. Vytauto Didžiojo universiteto Studijų reguliaminas. (2016). Prieiga per internetą: http://www.vdu.lt/wp-content/uploads/2016/11/VDU-studiju-reguliaminas-2016_10_26.pdf
103. Zawacki-Richter, O. (2009). Research areas in distance education: A Delphi study. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 10(3).
104. Želvys, R. (2005). Vilniaus Pedagoginis universitetas XXI a. švietimo iššūkių kontekste. *Pedagogika*, (79), 17-22.
105. Žvirdauskas, D. (2008). *Aukštojo mokslo prieinamumo pokyčių įvertinimas*. Prieiga per internetą: <http://www3.mruni.eu/~nsc/dokumentai/Santrauka.pdf>
106. Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.
107. Žygaitienė, B. (2005). Būsimųjų technologijų mokytojų komunikacinių gebėjimų tyrimas. *Pedagogika*, (80), 34-39.

SANTRAUKA

Erika Paškauskaitė. Dėstytojų patirtys diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje. Edukacinių technologijų valdymo magistro baigiamasis darbas. Mokslinis vadovas: prof. dr. Valdonė Indrašienė. Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas. Vilnius, 2016.

Raktiniai žodžiai: nuotolinės studijos, dėstytojų patirtis, aukštasis mokslas.

Tyrimo problema. Nepakankamas nuotolinių studijų prieinamumo aspektas, studijų aplinkų efektyvumo didinimo problemos sprendžiamos diegiant IKT studijų procese, tačiau nėra skiriamas pakankamas dėmesys tokių priemonių efektyvumo įvertinimui ir analizavimui. Tai suponuoja tyrimo problemą, kuri tikslinama šiais **probleminiais klausimais** — ką dėstytojai patiria diegdami nuotolines studijas? Kaip vertina nuotolinių studijų diegimą aukštojoje mokykloje? Kokias mato galimybes pagerinti nuotolinių studijų prieinamumą ir kokybę?

Darbo tikslas. Atskleisti dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad

Dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas yra labai nevienoda: teigiama, neigiama, ribota arba orientuota į perspektyvą. Šią patirtį lemia nepakankama nuotolinių studijų diegimo proceso vadyba: stokojama moksliskai pagrįstos ilgalaikės nuotolinių studijų diegimo strategijos, į kurios rengimą būtų įtraukti dėstytojai.

Sunkumai diegiant nuotolines studijas kyla dėl dėstytojų išankstinio nusiteikimo prieš tokią studijų formą, kuri galima paaiškinti informacinių komunikacinių technologijų valdymo kompetencijos stoka. Stokodami patirties nuotolinių studijų diegime, dėstytojai nežino kaip didinti studentų savirealizaciją studijų procese.

Universitete teikiama formali ir neformali pagalba dėstytojams, diegiantiems nuotolines studijas — teikiamos konsultacijos, organizuojami mokymai, tačiau tai menkai didina jų motyvaciją tobulinti informacinę komunikacinę kompetenciją. Pagrindinės to priežastys — neadekvatus santykis tarp laiko, kurio reikia diegiant nuotolines studijas ir dėstytojo paskatinimo už šį darbą.

SUMMARY

Erika Paskauskaite. Academics' experience implementing distance learning in higher education. Management of Educational Technology. Head of Theme Project: prof. dr. Valdonė Indrašienė. Mykolo Romerio university, Institute of Educational Sciences and Social work. Vilnius, 2016.

Keywords: distance learning, academics' experience, higher education.

Research problem. Insufficient distance learning availability, implementation of ICT during the study process solves problems associated with increase of study space efficiency, however there is a lack of attention to the evaluation and analysis of effectiveness of such tools.

This leads to research problem, which is specified with the **problematic issues** such as: what do academics experience implementing distance learning? How do academics assess the implementation of the distance learning in higher education? What opportunities do academics see to improve the availability and quality of distance learning?

Research aim. Reveal academics' experience implementing distance learning in higher education.

Research results has shown that

Academics' experience implementing distance learning is very inconsistent: positive, negative, limited or oriented on the perspectives. Their experience is determined by the lack of management of the distance learning implementation process: there is a lack of scientifically proven long-term strategy on distance learning, preparation of which would involve academics.

Challenges implementing long distance learning arise due to academics prejudices against such form of learning, which is explained by the lack of competency in information and communication technology management. Academics don't know how to improve students' self-realisation during the studying process due to the lack of experience in distance learning implementation.

University provides formal and informal support to academics implementing distance learning – consultations and trainings, however these poorly increase academics' motivation to improve competency in information communication technologies. Main reasons for it is an inadequate ratio between time required to implement distance learning and academics reward for such activities.

Sutikimas dalyvauti tyrime

Aš, ..., sutinku dalyvauti Mykolo Romerio universiteto Socialinių technologijų fakulteto studentės Erikos Paškauskaitės baigiamojo magistro darbo tyrime, skirtame ištirti dėstytojų patirtis diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje.

Buvau informuotas/-a ir sutinku, kad mano dalyvavimas tyrime būtų įrašomas į audio prietaisą Samsung Galaxy SIII.

Buvau supažindintas/-a su konfidencialumo ir anonimiškumo užtikrinimo galimybėmis ir man buvo pažadėta, jog tyrimo metu gauti duomenys bus panaudoti tik moksliniais tikslais, tyrimo metu gauta medžiaga bus prieinama tik su tyrimu susijusiems asmenims ir viešai neplatinama.

Neprieštarauju, kad mano pasisakymai tyrimo metu, mano pageidavimu nenurodant mane identifikujančių duomenų (tikrojo vardo, pavardės, ir kt.), būtų cituojami baigiamajame magistro darbe ir galimuose moksliniuose straipsniuose.

Parašas.....

Data.....

Interviu klausimai

1. Kokia patirtimi, išgyvenimais, susijusiais su nuotolinių studijų diegimu galėtumėte pasidalinti?
2. Ką Jūs asmeniškai patiriate vesdama video paskaitas?
  - a. Kaip Jūs įtraukiate studentus vesdama paskaitas?
3. Prisiminkite situaciją, kuomet susidūrėte su sunkumais, diegiant nuotolines studijas?

Papasakokite apie tai plačiau:

  - a. Kaip Jūs jautėtės iškilus šiems sunkumams?
  - b. Ką patyrėte susidūręs/-usi su sunkumais?
  - c. Kaip sprendėte iškilusius sunkumus?
4. Kokiuose mokymuose Jūs kaip dėstytoja dalyvavote apie nuotolinių studijų taikymą?
  - a. Papasakokite plačiau, kokios pagalbos Jums labiausiai prireikė diegiant nuotolines studijas?
5. Galbūt yra aspektų, kurių Jūs nepaminėjote, tačiau laikote svarbiais diegiant nuotolines studijas aukštojoje mokykloje?